

DKAB ÖĞRETMEN GELİŞİMİ PROGRAMI HAKKINDA DKAB ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

AN ANALYSIS ON TEACHERS' VIEWS REGARDING THE TEACHER DEVELOPMENT
PROGRAM FOR RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE COURSE
(DPRCMK)

ALİ GÜNGÖR

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ DR., KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DİN EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

FACULTY MEMBER, PHD., KILIS 7 ARALIK UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY DEPARTMENT
OF RELIGIOUS EDUCATION.

aligungor@kilis.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-7655-4021>

 <http://dx.doi.org/10.46353/k7auifd.802671>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types
Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received
30 Eylül / September 2020

Kabul Tarihi / Accepted
25 Aralık / December 2020

Yayın Tarihi / Published
Aralık / December 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season
Aralık / December

Atıf / Cite as

Güngör, Ali, "DKAB Öğretmen Gelişimi Programı Hakkında DKAB Öğretmenlerinin Görüşleri [An Analysis on Teachers' Views Regarding the Teacher Development Program for Religious Culture and Moral Knowledge Course (DPRCMK)]". Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of the Faculty of Theology 7/2 (Aralık/ December 2020): 959-997.

İntihal / Plagiarizm: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi - Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Kilis, 79000 Turkey. All rights reserved.
For Permissions

ilahiyatdergisi@kilis.edu.tr

DKAB ÖĞRETMEN GELİŞİMİ PROGRAMI HAKKINDA DKAB ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ¹

Öz

Değişen dünya şartlarına uygun olarak öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirmeleri bir zorunluluktur. Bu süreçte öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu kurumsal destek, bağlı buldukları bakanlığın farklı birimleri tarafından sağlanmaktadır. Bu bağlamda, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmenlerine yönelik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı (DÖGEP) hazırlanmıştır. Bu araştırmada, ilgili genel müdürlük tarafından hazırlanan bu programın uygulaması hakkında DKAB öğretmenlerinin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. DKAB öğretmenlerinin görüşlerini tespit için, açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu, 2018-2019 öğretim yılı mayıs ayında, ülke genelinde farklı coğrafi bölge, mesleki kıdem, cinsiyet ve okul türünde görev yapan 450 öğretmene uygulanmış ve sonuçlar analiz edilmiştir. Anket sorularından alınan cevaplar SPSS.25 programına aktarılmış ve sonuçlar tablolaştırılarak yorumlanmıştır. DKAB öğretmenlerinin cevaplarında; görev yapılan okul türü, cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yapılan coğrafi bölge gibi değişkenlere göre, anlamlı farklılıkları varlığını belirlemek için, ki-kare test analizleri yapılmıştır. Ayrıca açık uçlu soruların cevapları analiz edilerek, kapalı bırakılan bazı hususlar açıklığa kavuşturulmaya ve veriler daha anlamlı hale getirilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda, DKAB öğretmenlerine yönelik gelişim programı bağlamında yapılan hizmet içi eğitim etkinliklerinin zamanı, süresi, konuları, eğiticileri ve eğitim yöntemlerinde bazı sorunlar bulunsa da öğretmenlerin çoğunluğunun bu eğitimlerin iyileştirilerek devam etmesinden yana oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Özet

Değişen dünya şartlarına uygun olarak öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirmeleri bir zorunluluktur. Bu süreçte öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu kurumsal destek, bağlı buldukları bakanlığın farklı birimleri tarafından sağlanmaktadır. Türkiye şartlarında, din gibi hassas bir olguyu öğretim konusu yapan ve bütün iyileştirme çabalarına rağmen, hizmet öncesi eğitiminde halen bazı sorunlar yaşanan DKAB öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi ise ayrı bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmenlerine yönelik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı (DÖGEP) hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programın amaçları, DKAB öğretmenlerinin; alan bilgilerini güncellemeleri, öğretim programına hâkim olmalarının sağlanması, eğitim-öğretim süreçlerinin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve öğretmenlerin genel kültürlerine katkı sağlayacak bazı konularda bilgilenmeleri olarak ifade edilmiştir. Programda ele alınacak konular, program amaçlarıyla uyumlu konular olarak belirlenmiştir. Konuların öğretmenlere nasıl verilebileceği ile ilgili yöntem ve teknik önerilerinde bulunulmuştur. Ayrıca verilen eğitimin değerlendirmesi için anket, gözlem, görüşme vb. yollara başvurulması istenilmiştir.

Bu araştırmada, ilgili genel müdürlük tarafından hazırlanan bu programın uygulaması hakkında DKAB öğretmenlerinin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu ana problemden hareketle DKAB öğretmenlerinin; (DÖGEP) faaliyetlerinin zamanı ve süresi, faaliyetlerinin yapıldığı mekanlar, ele alınan konular, faaliyetlerde görevli eğiticiler, eğitimlerde kullanılan yöntem ve teknikler ve faaliyetlerinin devam etmesi ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

DKAB öğretmenlerinin görüşlerini tespit için, açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan

¹ Bu çalışmanın verileri 2019 Mayıs ayında toplanmıştır.

anket formu hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından, literatür taraması ve öğretmenlerle yapılan odak grup görüşmesine dayalı olarak hazırlanan anket formunun, geçerlik ve güvenilirlik için gerekli işlemleri yapılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Anketler, 2018-2019 öğretim yılı mayıs ayında, ülke genelinde farklı coğrafi bölge, mesleki kıdem, cinsiyet ve okul türünde görev yapan 450 öğretmene uygulanmış ve sonuçlar analiz edilmiştir. Anket sorularından alınan cevaplar SPSS.25 programına aktarılmış ve sonuçlar tablolaştırılarak yorumlanmıştır. DKAB öğretmenlerinin cevaplarında; görev yapılan okul türü, cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yapılan coğrafi bölge gibi değişkenlere göre, anlamlı farklılıkları varlığını belirlemek için, ki-kare test analizleri yapılmıştır. Ayrıca açık uçlu soruların cevapları analiz edilerek, kapalı bırakılan bazı hususlar açıklığa kavuşturulmaya ve veriler daha anlamlı hale getirilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonunda, öğretmenlerin yoğunluğu DÖGEP faaliyetlerinin sene başında, sene sonunda ve dönem içinde yapılan mesleki çalışmalar döneminde yapılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Ayrıca bazı öğretmenler, çalışmaların hafta içi mesai zamanlarında yapılmasını; seminer çalışmalarında verimsizlik, okuldaki derslerde aksamalar, idarecilerden izin alamama ve dersi boş geçen sınıflardaki disiplinsizlik gibi sorunlara yol açtığı ifade edilmiştir. Bazı öğretmenler ise eşleri de çalıştığı için küçük çocuklarının bakımıyla ilgili sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Öğretmenler DÖGEP çalışmalarındaki etkinlik sürelerinin sabit olmadığını, ortalama bir saat sürdüğünü, 40 dakika ile 1 saat arasında olması gerektiğini belirtmişler, Bazı öğretmenler, etkinlik sürelerinin; etkinlik içeriğine, yapılma zamanına ve etkinlikte uygulanan yöntemlere göre farklı sürelerde yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yoğunluğu, DÖGEP etkinliklerinin yapıldığı mekanların uygun olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenler, DÖGEP bağlamında yapılan etkinliklerin, öğrenme ihtiyacında oldukları konular olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bazı öğretmenler; DKAB konularının öğretiminde öğrenci katılımını sağlayacak farklı öğretim yöntemleri, eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme, sınıf yönetimi ve iletişim, gençlerin inanç problemleri ile ilgili soru ve sorunları ve çözüm yolları, değerler eğitimi ve bazı sınıfsal faaliyetler konularında da bilgi ve becerilerini geliştirme isteğinde olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler, bazı sorunlar olmasına rağmen etkinliklerde uygun kişilerin eğitici olarak görevlendirildiğini belirtmiştir. DKAB öğretmenlerine, DÖGEP çalışmalarında eğitici olarak kimlerin görev almasını istersiniz, sorusuna verdikleri cevaplarında, yoğunlukla akademisyenlerin görev alması gerektiğini belirtmişlerdir. Akademisyenler içinde de en fazla din eğitimi bilimci hocaların isimlerini vermişlerdir.

DKAB öğretmenleri, etkinliklerdeki yöntemlerin öğretmen katılımını sağlamadığı ve sıkıcı olduğunu belirtmiştir. Seminer çalışmalarındaki, tek yönlü olarak eğiticinin anlatımına dayalı yöntemleri sıkıcı olduğu için istemediklerini, öğretmen katılımının da sağlandığı atölye çalışmalarını daha verimli buldukları dile getirmişlerdir.

Öğretmenlerin yoğunlukla, uygun konu ve konuşmacılarla DÖGEP seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesini istemektedirler. DKAB öğretmenleri yapılan seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesi durumunda, çalışmalarda plansızlığın giderilmesi, eğiticilerin alanın uzmanı, öğretim tecrübesi olan ve alanın sorunlarından haberdar olan kişilerden seçilmesi ve verilen eğitimlerin öğrenme-öğretme ortamında uygulanabilir pratik bilgileri içermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Nihai olarak, DKAB öğretmenlerine yönelik gelişim programı bağlamında yapılan hizmet içi eğitim etkinliklerinin zamanı, süresi, konuları, eğiticileri ve eğitim yöntemlerinde bazı sorunlar bulunsa da öğretmenlerin yoğunluğunun bu eğitimlerin iyileştirilerek devam etmesini yana oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki öneriler getirilebilir.

1- DÖGEP bağlamında yapılan seminer çalışmalarının hafta içinde yapılmasından kaynaklanan bazı olumsuzlukları gidermek için, çalışmaların sene başında, sene so-

nunda ve yıl içindeki mesleki çalışmalar ve bazı hafta sonları bu çalışmaların daha verimli olmasında etkili olabilir.

2- Etkinlik süreleri seminer çalışmalarının niteliği ve yöntemine bağlı olarak, öğretmenlerden alınan dönütlere göre ayarlanabilir.

3- Seminer mekanı olarak, öğretmenlerin rahatça ulaşabileceği merkezi yerler seçilebilir. Ayrıca öğretmenlerin etkin katılımını sağlayacak farklı etkinlikler ve atölye çalışmaları yapmaya elverişli mekanlar tercih edilebilir.

4- Seminer çalışmalarına ilgiyi artırmak için, konu seçiminde, öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerinden de yararlanılabilir.

5- Nitelikli eğitimci görevlendirilmesi konusunda MEB ve yükseköğretim kurumları etkin işbirliği yapabilirler. Ayrıca özellikle seminer çalışmalarında görev verilecek öğretmen ve eğitim yöneticilerinin, yetişkin eğitimi konusundaki yeterliklerini geliştirmeye yönelik eğitimler verilebilir.

6- Etkinliklerde öğretmenlerin de etkin katılımını sağlayacak tematik atölye çalışmaları yapılabilir.

7- Seminerlerin planlanması ve yürütülmesini takip amacıyla, eğitim yöneticisi, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan komisyonlar oluşturulabilir. Çalışmalar yıl sonunda kitapçık haline getirilerek okullara gönderilebilir. Seminer katılımcılarında etkin görev alanların farklı yollarla ödüllendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca seminerlerin uzaktan eğitim yoluyla yapılması hem mekan, hem ulaşım, hem de nitelikli eğitici sorununun çözümüne katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, Hizmet İçi Eğitim, Mesleki Gelişim, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı (DÖGEP).

AN ANALYSIS ON TEACHERS' VIEWS REGARDING THE TEACHER DEVELOPMENT PROGRAM FOR RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE COURSE (DPRCMK)

Abstract

In accordance with the changing world conditions, it is necessary for teachers to develop their professional knowledge and skills. In this process, the institutional support required by teachers is provided by different departments of the ministry to which they are belong to. In this context, The Religious Culture and Moral Knowledge Teaching Development Program has been prepared by The General Directorate of Religious Education for the teachers of religious culture and moral knowledge. In this study, the opinions of religious culture and moral knowledge teachers about the implementation of this program, which is prepared by the relevant headquarters, were examined. A questionnaire consisting of open and closed-ended questions has been prepared to obtain the views of religious culture and moral knowledge teachers. The prepared questionnaire was applied to 450 teachers who are working in different geographical regions, vocational seniority, gender and school. Answers from the survey questions were transferred to the SPSS.25 program and the results were tabulated and interpreted. Chi-square test analyses were performed to determine the presence of significant differences between variables such as the type of school, gender, professional seniority and geographical region. In addition, by analyzing the answers to open-ended questions, it was attempted to clarify some of the issues and to make the data more meaningful. At the end of the research, although there are some problems in the time, duration, topics, trainers and training methods of in-service training activities, it has been concluded that the majority of teachers are in favour of improving and continuing these trainings.

Summary

Developing the professional knowledge and skills is an indispensable necessity for today's teachers in line with the changing world conditions. Throughout this process, teachers are often provided with the institutional support that they need by the various departments of the Ministry of National Education. It is of particular importance to provide in-service training for Religious Culture and Moral Knowledge (RCMK) teachers, who are in charge of teaching a sensitive phenomenon like religion as a school subject in Turkey, and who still experience some problems in the pre-service education despite all efforts for improvement. In this context, the General Directorate of Religious Education prepared the Teacher Development Program for Religious Culture and Moral Knowledge Course (DPRCMK). The aims of this program are: enabling the RCMK teachers to update their field knowledge, ensuring that they have a command curriculum and planning, implementing and evaluating educational processes, and informing teachers about some necessary issues that will contribute to their general knowledge. The topics included in the program were determined in such a way that they would be compatible with the program objectives. Relevant suggestions were made on methods and techniques regarding how teachers should be trained on the subjects. Consequently, a variety of methods were suggested, including questionnaires, observations, and interviews etc. in order to evaluate the training provided.

The current study aimed to reveal the views of the RCMK teachers about the aforementioned program. Based on this main concern, it is aimed to determine the views of the RCMK teachers about the time, duration, and place of the DPRCMK activities as well as the subjects dealt with, the trainers involved in the activities, the methods and techniques used in the trainings, as well as the sustainability of the activities.

A questionnaire form consisting of open and closed-ended questions were prepared in order to determine the opinions of RCMK teachers. Prepared by the researcher based on the literature review and the focus group interviews with the participants, the questionnaire form was completed so that it would be ready to be used for application upon performing the necessary procedures for validity and reliability. (

Questionnaire form prepared by the researcher based on literature review and focus group interview with teachers, and the necessary procedures for the validity and reliability of the questionnaire have been completed and made ready for application. In May in the academic year 2018/2019, the questionnaires were given to 450 participating teachers working in different geographical regions and school types across the country, and with a variety of professional seniority and gender, and thereafter, the results were analyzed. The answers to the questionnaires were compiled using the SPSS.25 program, and the results were tabulated to interpret. Chi-square test analyzes were conducted to determine the presence of significant differences according to variables such as school type, gender, professional seniority, and geographical area of duty. Also, the answers given to the open-ended questions were analyzed in order to clarify some issues that remained unresolved, and to make the data more significant.

At the end of the research, most of the participants stated that it would be more appropriate to conduct DPRCMK activities right before and after academic year, and during the semesters. Some participants stated that performing the activities during working hours on weekdays caused some problems such as inefficiency in seminar work, disruption in the lessons at school, failing to get time off from the school administration, and lack of discipline in the classes where the teacher has to left. Some other participants, on the other hand, stated that they had difficulty taking care of their young children as their spouses also worked.

Besides, the participants stated that the duration of an activity during the DPRCMK is not fixed, lasts an hour on average, and should be between 40 minutes and 1 hour. Some participants stated that the duration of activities may be arranged to differ depending on the content, time and method of the activity. Most of the participants found the venues where DPRCMK activities were held suitable.

Teachers stated that the activities carried out in the context of DPRCMK are the

subjects they need to learn. However, some teachers stated that they would like to develop their knowledge and skills in different teaching methods, educational technology and material development, classroom management and communication, questions and problems and solutions related to belief problems of young people, education of values and some artistic activities.

The participants stated that in spite of some drawbacks, professional people were assigned as trainers in the activities. In their answers to the question of who would you like to take part as trainers in DPRCMK studies, they mostly stated that academicians should take part. Among the academicians, they gave the names of the religious education scientists the most. The participating RCMK teachers stated that the methods in the activities did not ensure teacher participation and were boring, that they do not want to attend the seminars. Seminars are single-sided and the methods based on the instructor's narration were uninspiring. Hence they prefer to join workshops that teacher participation is more efficient.

Teachers mostly demanded that the DPRCMK seminar work should continue in the coming years, with appropriate subjects and speakers. The RCMK teachers stated that if the seminar studies are to continue in the coming years, the unplanned manner should be eliminated, the trainers should be selected from the people who are experts in the field with the necessary teaching experience and are aware of the problems of the field, and the trainings should include practical information applicable in the learning and teaching environment.

Despite some setbacks related to time, duration, subjects, trainers and training methods of the in-service training activities conducted within the context of the development program for RCMK teachers, it was concluded that the majority of teachers favor the continuation of these trainings on condition that they are improved.

The following suggestions can be made according to the results of the survey:

1- Seminars should be organized at the beginning and at the end of the year, as well as on some weekends. This way, seminars could be more effective and to eliminate some of the drawbacks arising from the fact that the seminars were held during the week.

2- The duration of the activity can be adjusted according to the feedback received from the teachers,

3- Central locations that teachers can easily reach can be chosen as the venue for the seminar. Also, various activities and workshops may be chosen to ensure the active participation of teachers.

4- The opinions of teachers and school administrators may also be used in choosing the subject in order to increase the interest of teachers.

5- The Ministry of National Education and higher education institutions may work in cooperation effectively in assigning qualified trainers. A variety of trainings may be conducted to develop the competencies of teachers and education managers to be assigned in seminar studies.

6- Theme-based workshops may be organized to ensure the active participation of teachers.

7- Commissions made of education managers, teachers and academicians may be initiated in order to follow the planning and execution of the seminars. The studies may be compiled in a booklet and sent to schools at the end of the year. Those who take active roles in seminars may be rewarded in proper ways. Also, conducting seminars through distance education can contribute to the solution of the problem of space, transportation and qualified educators.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Moral Knowledge Teacher, In-service Education, Professional Development, The Religious Culture and Moral Knowledge Teaching Development Program (DPRCMK)

GİRİŞ

Öğretmen yetiştiren kurumlarda hizmet öncesi eğitimini tamamlayarak göreve başlayan öğretmenlerin, hizmet süreleri boyunca da çağın gereklerine uygun olarak kendilerini geliştirmeleri gerektiği ve bu gelişimin nasıl sağlanacağı hususu, sürekli tartışılan konulardandır. Öğretmenlerin, kendi ihtiyaçlarına uygun olarak kişisel gelişim çabalarının yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) da öğretmenlerin hizmet içi eğitim yoluyla gelişimlerine sürekli katkı sağlamaktadır. MEB, büyük çoğunluğu öğretmen olmak üzere bir milyonu aşkın personel istihdam eden bir kurum olduğu için teşkilat yapısında, temel görevi öğretmenlerin mesleki gelişimleri olan Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne yer vermiştir. İlgili genel müdürlüğün görevleri; Bakanlığa bağlı kurumlarda çalışan eğitimcilere meslek öncesi ve meslek içi eğitim, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek² olarak ifade edilmektedir.

Öğretmen yeterlikleri konusunda çalışmalar yapan MEB, bu konuda ki en son güncellemesini 2017 yılında yapmış ve yayınlamıştır.³ Bakanlık, belirlenen yeterlikler doğrultusunda öğretmen gelişimini sağlamak için de hizmet içi eğitim faaliyetlerine sürekli olarak devam etmektedir. Yılın on iki ayı devam eden bu hizmet içi eğitim faaliyetleri, mahalli olarak illerde yapılmakla beraber daha çok MEB'in hizmetiçi eğitim enstitülerinde, öğretmenlerin izinde oldukları yaz aylarında yoğunlaşmaktadır. Son zamanlarda MEB uzaktan eğitim yoluyla da öğretmen gelişimine yönelik eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerin, öğretim sürecindeki konularda gelişimlerini sağlamada etkileri olduğu gibi, hayat boyu eğitime muhtaç oldukları ve bu eğitimin onların öğretmenlik mesleği boyunca devam etmesi gerektiği bilincinin oluşturulmasında da önemli etkileri vardır.⁴

Hizmet içi eğitim, işyerlerinde çalışan bireylere, “görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve uyumlarını sağlamak üzere yapılan eğitimidir.”⁵ diye tanımlanmaktadır. Bu genel tanım öğretmenler için özelleştirilerek, “öğretmenlerin profesyonel olarak gelişmeleri ve okullarda verdikleri eğitimin kalitesini artırmaları için gördükleri eğitim ve öğretim.”⁶ olarak tanımlanmaktadır.

Göreve başladıktan sonra öğretmenlerin hizmet içi eğitimle geliştiril-

² <http://oygm.meb.gov.tr/www/gorevlerimiz/icerik/629> (13.10.2020 tarihinde ulaşıldı.)

³ <http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/486> (13.10.2020 tarihinde ulaşıldı.)

⁴ Ahmet Saban, “Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar”, *Milli Eğitim Dergisi* 145 (2000), 1.

⁵ Haydar Taymaz, *Hizmet İçi Eğitim* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1992), 3.

⁶ Muhammet Şevki Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı* (İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2016), 415.

melerinin gerekliliği; göreve, toplumun değişen sosyal, kültürel ekonomik yapısına, bilim ve teknolojiadaki gelişmelere uyumunu sağlamak olarak açıklanmaktadır ⁷. Türkiye şartlarında, din gibi hassas bir olguyu öğretiminde halen bazı sorunlar yaşanan DKAB öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi ise ayrı bir önem taşımaktadır.⁸

Öğretmenlere yönelik farklı mesleki gelişim modellerinden söz edilmektedir ⁹. Ancak ülkemizde öğretmenlerin mesleki gelişim etkinlikleri daha çok kurs ve seminerler şeklinde yapılmaktadır. Bu bağlamda MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü de hem “MEB 2023 Eğitim Vizyonu” hem de Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğüne hazırlanan “Öğretmen Mesleği Genel Yeterlikleri” çerçevesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmenlerinin, mesleki bilgi, beceri, tutum ve değer alanındaki gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programını (DÖGEP) hazırlayarak, 27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayılı yazısıyla uygulamaya konulduğunu duyurmuştur. İlgili yazılarda temel eğitim, ortaöğretim, mesleki eğitim kurumlarında görev yapan DKAB öğretmenlerine yönelik olarak, belirtilen konularda faaliyetler yapılmasının planlandığı belirtilmiştir. Bu bağlamda yapılacak faaliyetlerde Bakanlığın (MEB) il ve ilçelerde görevli personeli ile üniversitelerin akademik personelinden yararlanılabileceği ifade edilmiştir. Bir yıl sonra da uygulamadan alınan dönütlere göre programın uygulama esasları güncellenmiştir (Bk. 26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayılı yazı)

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün yukarıda belirtilen yazılarında açıklanan DÖGEP, bir eğitim programının öğeleri ¹⁰ bağlamında incelendiğinde; eğitim programının amaçları, seminer konuları, seminer yöntemleri ve seminerlerin değerlendirilmesinden ana hatları ile söz edildiği görülmektedir. Program amaçları, DKAB öğretmenlerinin; alan bilgilerini güncellemeleri, öğretim programına hâkim olmalarının sağlanması, eğitim-öğretim süreçlerinin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve öğretmenlerin genel kültürlerine katkı sağlayacak bazı konularda bilgilenmeleri olarak ifade edilmiştir.¹¹ Programda ele alınacak konular, program amaçlarıyla uyumlu konular olarak belirlenmiştir. Konuların öğretmenlere

⁷ Taymaz, *Hizmet İçi Eğitim*, 7.

⁸ Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, 418.

⁹ Nilay T Bümen vd., “Türkiye Bağlamında Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi: Sorunlar ve Öneriler”, *Millî Eğitim Dergisi* 194 (2012), 34-35; Saban, “Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar”, 2-5.

¹⁰ Özcan Demirel, *Eğitimde Program Geliştirme* (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 95.

¹¹ MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)”; MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)”.

nasıl verilebileceği ile ilgili yöntem ve teknik önerilerinde bulunulmuştur¹². Ayrıca verilen eğitimin değerlendirmesi için anket, gözlem, görüşme vb. yollara başvurulması istenilmiştir.¹³

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

DKAB Öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitim uygulamaları ve bu konuda yaşanan sorunlar bazı araştırmalara konu edilmiştir¹⁴. Bununla birlikte MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak, ilgi yazı ile eğitim programı ortaya konularak, il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okullara gönderilen DÖGEP'in uygulamasının nasıl yapıldığı, verimliliği ve uygulamada yaşanan sorunların neler olduğunu ele alan bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu araştırma, MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya konulan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programının (DÖGEP) uygulaması hakkında DKAB öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- 1- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetlerinin zamanı ve süresi ilgili görüşleri nelerdir?
- 2- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetlerinin yapıldığı mekanlarla ilgili görüşleri nelerdir?
- 3- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetlerinde ele alınan konularla ilgili görüşleri nelerdir?
- 4- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetlerinde görevli eğitimcilerle ilgili görüşleri nelerdir?
- 5- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetlerinde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili görüşleri nelerdir?
- 6- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetlerinin devam etmesi ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 7- DKAB öğretmenlerinin (DÖGEP) faaliyetleri hakkındaki görüşleri

¹² MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)”; MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)”

¹³ MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)”; MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)”

¹⁴ Bk. Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*; Ayhan Öz, *Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimine Katkısı (İstanbul İli Örneği)* (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012); Mahmut Zengin, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Algıları”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XV/1-28 (2013), 1-28.

cinsiyet, kıdem, görev yaptıkları okul türü ve görev yaptıkları coğrafi bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırmada, MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından, DÖGEP bağlamında yapılan hizmet içi eğitim uygulamalarının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi yapılmıştır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının hem ilgili birimlere hizmet içi eğitim uygulaması konusunda dönüt sağlayarak, eksiklerin giderilmesine katkı sağlayacağı hem de araştırmada dile getirilen öğretmen görüşlerinin daha sonra yapılacak hizmet içi eğitim programları için ihtiyaç analizi olarak değerlendirileceği ve İlahiyat/İslami ilimler fakülteleri öğretim programlarının düzenlenmesinde veri oluşturacağı öngörülmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, DKAB öğretmenlerinin DÖGEP bağlamında yapılan hizmet içi eğitim çalışmalarının uygulamasına ilişkin görüşlerini, uygulanan bir ölçme aracından (anket) elde edilen bilgilere dayalı olarak belirlemeye çalışan, tarama modelinde ¹⁵ bir çalışmadır. “Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir modeldir” ¹⁶. Araştırmada, karma yöntem olarak adlandırılan, nicel ve nitel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Katılımcılardan kapalı uçlu anket sorularıyla toplanan nicel veriler, açık uçlu sorulardan elde edilen nitel verilerle açıklığa kavuşturulup, detaylandırılmaya ve veriler daha anlamlı hale getirilmeye çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu ve Katılımcılar

Veriler, programın ilk uygulandığı öğretim yılı sonunda, 2019 yılı mayıs ayında toplanmıştır. Araştırmaya Türkiye'nin farklı illerindeki değişik okul türlerinde görev yapan 450 DKAB öğretmeni katılmıştır. Örneklem seçiminde, her unsurun eşit seçilme ihtimali olan seçkisiz örnekleme türü ¹⁷ tercih edilmiştir.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğünden alınan bilgiye göre Türkiye genelinde resmi ilkökul, ortaokul ve liselerde 43.133 DKAB öğretmeni görev

¹⁵ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Ankara: Tekışık Matbası, 1994), 77.

¹⁶ Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 77.

¹⁷ Zehra Keser Özmandar, “Örnekleme Yöntemleri ve Örneklem Süreci”, *Eğitim Yönetiminde Araştırma* (Ankara: Pegem Akademi, 2018), 91.

yapmaktadır. Dolayısıyla bu evrenden alınan 450 kişilik öğretmen grubu, evreni temsil edecek büyüklüktedir¹⁸. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Özellik	Grup	f	%
Okul Türü	İlkokul	26	5,8
	Ortaokul	288	64,0
	Lise ve dengi okul	136	30,2
Görev Yapılan Bölge	İç Anadolu Bölgesi	136	30,2
	Akdeniz Bölgesi	42	9,3
	Ege Bölgesi	70	15,6
	Marmara Bölgesi	34	7,6
	Karadeniz Bölgesi	26	5,8
	Doğu Anadolu Bölgesi	28	6,2
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	114	25,3
Cinsiyet	Kadın	240	53,3
	Erkek	210	46,7
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	218	48,4
	6-10 yıl	90	20,0
	11-15 yıl	64	14,2
	16-20 yıl	20	4,4
	21 yıl ve yukarısı	58	12,9
	Toplam	450	100,0

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %5,8’i, ilkokullarda görev yapmaktadır. İlkokulların sadece 4. sınıflarında DKAB dersleri okutulduğu için katılımcı sayısı düşük kalmıştır. Katılımcıların çoğunluğu (%64,0) ortaokullarda görev yapanlardan, %30,2’si ise lise ve dengi okullarda görev yapanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %53,3’ü kadın, %46,7’si ise erkek DKAB öğretmendir. Katılımcıların yarıya yakını 0-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerden oluşmuştur. Diğer bölgelerden katılımcı oranları birbirine

¹⁸ Sevgi Yıldız, “Sosyal Bilimlerde Örneklem Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalarından Örneklem Kuramına Bütüncül Bir Bakış”, *Kesit Akademi Dergisi* 3/11 (2017), 442.

yakın iken İç Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi katılımcılarının diğerlerinden fazla olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan, kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan anket yoluyla toplanmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde, katılımcıların kişisel bilgilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise öğretmenlerin hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan maddeler yer almıştır. Araştırmada DÖGEP bağlamındaki hizmet içi eğitim uygulaması konusundaki öğretmen görüşlerinin tespit edilmesi planlandığı için, bu bağlamda yapılan hizmet içi eğitim faaliyetlerine daha önce de katılmış olan 5 öğretmenle, bir hizmetiçi eğitim faaliyeti öncesi ve sonrasında, verilen eğitimleri nasıl değerlendirdikleri ve yaşanan sorunların neler olduğu konusunda odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmede tutulan notların analiz edilmesi sonucunda; eğitimin yapıldığı zaman, eğitim süresi, eğitim mekanı, eğiticiler, eğitimde uygulanan yöntemler ve eğitim konularıyla ilgili sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu ön görüşmede 5 öğretmen tarafından dile getirilen sorunların diğer öğretmenler tarafından nasıl algılandığını tespite yönelik 10 maddelik anket formu oluşturulmuştur. Bu 10 maddeden 7 tanesi kapalı uçlu sorulardan, 3 madde ise açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Ayrıca kapalı uçlu soru maddelerinin sonuna “diğer” seçeneği de konularak, soru maddesine ilişkin başka görüş belirtmek isteyenlere fırsat verilmiştir. Hazırlanan sorular ön uygulama amacıyla, kolay ulaşılabilen 10 öğretmene gönderilerek cevaplamaları ve sorularla ilgili görüş ve önerileri istenmiştir. Gelen dönütlere göre bazı ifadelerde düzeltmeler yapılarak anket formu oluşturulmuştur. Ön uygulama sonrası uzman görüşüne başvurulmuş, anket soruları bir öğretim üyesi ile değerlendirilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Öğretmenlerin, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin uygulamasına yönelik verdikleri cevapların yüzde, frekans ve diğer test analizleri SPSS 25.0 paket programı yardımıyla hesaplanmıştır. DKAB öğretmenlerinin cevaplarında; görev yapılan okul türü, cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yapılan coğrafi bölge gibi değişkenlere göre, anlamlı ilişkilerin olup olmadığını belirlemek amacıyla, veriler birbirinden bağımsız, değişkenler de nitel değişken olduğu için nonparametrik testlerden olan ki-kare test analizleri yapılmıştır¹⁹.

¹⁹ Abdullah Can, *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019), 345-346.

Değişkenler arası ilişkilerle ilgili yapılacak analiz ve değerlendirmelere esas kabul edilecek anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

Ayrıca anketteki kapalı uçlu soruların diğer seçeneğine ve açık uçlu sorulara verilen cevaplar betimsel analiz²⁰ yoluyla, araştırma sorularındaki temalara uygun olarak analiz edilmiştir. Anket sorularının cevapları tablolaştırılarak nicel veriler yorumlanmıştır. Anketteki açık uçlu üç soruya ve kapalı uçlu soruların diğer seçeneğine verilen cevaplarla; kapalı bırakılan bazı hususlar açıklığa kavuşturulmaya ve veriler daha anlamlı hale getirilmeye çalışılmıştır.

Katılımcı öğretmenlere katılımcı sayısı kadar, Ö1, Ö2,...Ö450, şeklinde kodlar verilmiştir. Öğretmenlerin kod numaralarının devamında, katılımcının görev yaptığı okul türü, görev yaptığı il, cinsiyeti ve mesleki kıdemi gibi bilgiler, aşağıdaki örnekteki gibi parantez içinde yer almıştır. Örnek: (Ö67: Ortaokul-Kayseri- Kadın- 6-10 yıl.)

Araştırmanın geçerliği açısından önemli olduğu için öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, hiçbir değişikliğe gidilmeden, aynen alınlar şeklinde ilgili bölümde verilmiştir.²¹ Katılımcı cevapları italik olarak yazılmış ve ifade sonlarında, katılımcının kod numarası, görev yaptığı okul türü, görev yaptığı il, cinsiyeti ve kıdemi gibi kişisel özellikleri parantez içinde belirtilerek araştırmanın dış güvenilirliği²² sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın iç güvenilirliğini teyit amacıyla, konu hakkında yapılmış başka araştırma sonuçlarına yer verilerek, karşılaştırmalar yapılmıştır.²³

4. BULGU VE YORUMLAR

4.1. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarının Zamanı ile İlgili Görüşleri

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda, hizmet içi eğitim çalışmalarının, öğretmenlerin katılım oranları ve imkânları dikkate alınarak uygun zaman aralığında gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁴ Faaliyetlerin zamanı hakkındaki öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

²⁰ Hasan Şimşek - Ali Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 256.

²¹ Şimşek - Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 291.

²² Şimşek - Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 295.

²³ Şimşek - Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 297.

²⁴ MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)"; MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)".

Tablo 2. DÖGEP Seminer Çalışmalarının Zamanı Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

	f	%
Hafta içi olması uygun oldu.	142	31,6
Mesleki çalışmalar döneminde olsa daha iyi olurdu.	270	60,0
Hafta sonları olsa daha iyi olurdu.	20	4,4
Diğer	18	4,0
Toplam	450	100,0

Tablo 2'deki verilere göre öğretmenlerin yaklaşık üçte biri (%31,6), hafta içi yapılan faaliyetlerin yapılma zamanını uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu ise (%60,0) ise sene başında, sene sonunda ve dönem içinde yapılan mesleki çalışmalar döneminde yapılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Çok az bir kısmı (%4,4) ise, hafta sonlarında yapılmasının uygun olacağını belirtmiştir.

MEB tarafından yapılan bir araştırmada “Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin seminer döneminde yapılmasını tercih ederim” görüşüne öğretmenler “Çok” düzeyinde katıldıklarını belirtmiştir.²⁵ Ayrıca Şahin ve Türkoğlu²⁶ tarafından yapılan bir araştırmada da, sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu hizmet içi eğitim çalışmalarının mesleki çalışmalar döneminde verilmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir. Dolayısıyla yukarıdaki her iki araştırma sonucu da bu araştırma sonuçlarına benzerlik göstermektedir.

DÖGEP seminer çalışmalarının yapılma zamanı konusunda öğretmen görüşlerindeki farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu; öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre [$\chi^2_{(3)}=10,936$, $p=0,09$, $p>0,05$] ve cinsiyetlerine göre [$\chi^2_{(3)}=1,772$, $p=0,62$, $p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bu soruda öğretmenlerin görev yaptıkları coğrafi bölgelere göre, görüşlerindeki farklılaşma durumu ise istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=58,699$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, çalışmaların hafta içinde olması gerektiği konusunda Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Ayrıca bu sorudaki öğretmen görüşlerinin, mesleki kıdemlerine göre farklı-

²⁵ Deniz Yayla - Mustafa Sayın, “Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”, *Meb Earged*, 50.

²⁶ Ümran Şahin - Adil Türkoğlu, “Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Model Önerisi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14/37 (2017), 94.

laşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=49,912$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Bu veriye göre seminer çalışmalarının hafta içi olmasının uygun olduğu görüşüne 6-10 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri, diğer kıdeme sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir.

“Hafta içi olmasının size göre olumsuz yönü oldu mu?” şeklindeki açık uçlu soruya verilen öğretmen cevaplarına bakıldığında bu konuda bazı sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Bazı öğretmenler okulda ders işledikten sonra seminer programına katılmanın verimli olmadığını şöyle dile getirmişlerdir:

“Evet, çünkü okul çıkış saatlerine denk geldiği için doğal olarak çok yorgundum. Ben verim alamadığımı düşünüyorum.” (Ö15: İlkokul- Kilis- Kadın- 0-5 yıl.)

“Dersten sonra olması verimi düşürüyor.” (Ö42: İlkokul- Konya- Erkek- 0-5 yıl.)

“Sabah derse girip öğleden sonra da toplantıya katılmak yorucu olabiliyor.” (Ö53: İlkokul- Kütahya- Kadın- 11-15 yıl.)

“Okuldan çıkıp seminere gitmek sadece zaman israfı oluyor maalesef yorgun beyinler yeni şeylere kapalı.” (Ö69: Lise- Ağrı- Kadın- 6-10 yıl.)

“Verimsiz olmasına sebep oldu, okul sonrası enerji bitimi, seminere karşı ilgi ve isteği etkiledi.” (Ö163: Ortaokul- Erzincan- Kadın- 0-5 yıl.)

“Aylık yapılması yararlı ancak çalışmanın yapıldığı saatler çok verimsiz. 8 saat dersin sonrasında enerjimiz düşük oluyor.” (Ö207: Lise- Kahramanmaraş- Kadın- 11-15 yıl.)

Bazı öğretmenlerin hafta içinde seminer programına katılmanın derslerinde aksamalara yol açtığı ile ilgili görüşleri de aşağıda verilmiştir:

“Evet her ay özellikle perşembe günü aynı sınıfıma denk gelmesi öğrencilerimi bırakıp gitmek ve sonuçta verilen eğitimin içeriğinin bomboş olması kul hakkı diye düşünüyorum.” (Ö176: İlkokul- Konya- Kadın- 6-10 yıl.)

“Okuldaki ders programı ciddi şekilde aksadı.” (Ö48: Ortaokul- Ankara- Kadın- 0-5 yıl.)

“Ders boş geçmesi / konu yetişmese sıkıntı yaşanması.” (Ö45: Ortaokul- Kütahya- Erkek- 0-5 yıl.)

Bazı öğretmenler okulda ders işledikten sonra seminer programına katılmanın ulaşım sorunlarına yol açtığını şöyle örneklendirmişlerdir:

“Ulaşım sıkıntısı oldu. Köyden merkeze araç olmuyor maalesef.” (Ö2: Ortaokul- Van- Kadın- 0-5 yıl.)

“Her aynı güne (Çarşamba) denk getirildiği için aynı sınıflarda konu olarak geride kaldık, dersten çıkıp yetişmekte zorlandık.” (Ö13: Lise- Gaziantep- Kadın- 0-5 yıl.)

“Köy okulunda görev yapan öğretmenler için çok zor oldu. İstenilen tarihte servis olmadığı için genelde derslerden feragat edilmek zorunda kaldı.” (Ö25: Ortaokul- Antalya- Kadın- 6-10 yıl.)

Bazı öğretmenler idarecilerden izin alma konusunda ve dersi boş geçen sınıflardaki disiplin sorunları hakkındaki görüşlerini şöyle dile getirmişlerdir:

“Okulumuz sabahçı-öğlenci, ders saatlerine gelen seminer programlarına katılım zor oldu. Görevli-izinli olma konusunda idare sorun çıkariyor.” (Ö50: Ortaokul- Ankara- Kadın- 11-15 yıl.)

“Sadece seminer süresi idari izin olması, ulaşım açısından sıkıntı oldu.” (Ö67: Ortaokul-Kayseri- Kadın- 6-10 yıl.)

“Özellikle idareciler göndermek istemedi. Okuldan bir öğretmene (DKAB) izin verdiler.” (Ö75: Ortaokul- Kayseri- Erkek- 11-15 yıl.)

“Okullarda dersler aksadı, idareciler 3-4 öğretmen eksik olduğunda sorunlar yaşandı.” (Ö 149: Ortaokul- Hatay- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“İzin sorunu oldu, bazı şubelerimizde seminer haftalarında geri kaldık. Tüm ilçede seminer günü DKAB ve diğer dersler boş geçti bazı okullarda olumsuz durumlar (dersler boş geçtiği için bazı öğrenciler disiplinsiz hareketlerde bulundular) söz konusu oldu.” (Ö154: Ortaokul- Mardin- Erkek- 0-5 yıl.)

Bazı öğretmenlerin seminer programına hafta içinde katılmanın özel hayatlarına olumsuz yansımaları olduğu ile ilgili ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Eşim de çalıştığı için çocukların nereye bırakılacağı konusunda sıkıntı yaşadık.” (Ö105: İmam Hatip Ortaokulu- Kayseri- Erkek- 6-10 yıl.)

“Çocuklarımın bakımını ders saatlerine göre ayarladığım için çocuklarım sorun oluyor.” (Ö: 109- İmam Hatip Ortaokulu - Ankara- Kadın- 0-5 yıl.)

“Sabahçıyım. Sabah ders sonrası seminer bir bebeğim var çok zor oldu.” (Ö206: Ortaokul- İzmir- Kadın- 11-15 yıl.)

Öğretmen ifadelerinden DÖGEP bağlamındaki seminer çalışmalarının hafta içi mesai zamanı yapıldığı anlaşılmaktadır. Çalışmaların hafta içi mesai zamanlarında yapılmasının; seminer çalışmalarında verimsizlik, okuldaki derslerde aksamalar, idarecilerden izin alamama, dersi boş geçen sınıflardaki disiplin olayları, ulaşım zorluğu ve eşleri çalışan öğretmenlerde çocuklarının bakımı ile ilgili güçlükler gibi sorunlara yol açtığı öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Öğretmenlerin, okullarındaki görevlerinin bitiminde hem zihnen hem de bedenen yorgun olarak, üstelik ulaşım gücü çekerek bu faaliyetlere katılmaları hem isteksizlik oluşturabilir hem de faaliyetlerden istenen sonucun alınmasını engelleyebilir.

4.2. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarının Süresi Hakkındaki Görüşleri

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda DÖGEP çalışmalarının süreleri hakkında bir açıklamaya yer verilmemiştir. Öğretmen ifadelerinden farklı sürelerde yapıldığı anlaşılmaktadır. Etkinlik sürelerinin ne kadar olması gerektiği konusundaki öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. DÖGEP Seminer Çalışmalarının Süresi Hakkında Öğretmen Görüşleri

	f	%
40 dakika olmalıdır	166	36,9
1 saat olmalıdır.	218	48,4
Diğer	66	14,7
Toplam	450	100,0

Tablo 3'te öğretmenlerin yarıya yakını (%48,4), etkinlik süresinin bir saat olmasının uygun olacağını, üçte birinden fazlası (%36,9) ise 40 dakika olması gerektiğini belirtmişlerdir.

DÖGEP seminer çalışmalarının süreleri konusunda öğretmen görüşlerindeki farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu; öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine [$\chi^2_{(2)}=6,172$, $p=0,18$, $p>0,05$], cinsiyetlerine [$\chi^2_{(2)}=4,265$, $p=0,11$, $p>0,05$] ve mesleki kıdemlerine göre [$\chi^2_{(2)}=10,453$, $p=0,23$, $p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bununla birlikte, öğretmen görüşleri görev yaptıkları coğrafi bölge değişkenine göre, istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=28,095$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, çalışmaların bir saat olması gerektiği konusunda Doğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirttiği görülmektedir.

Açık uçlu soruların cevaplarında öğretmenler, DÖGEP etkinliklerinin süresi ile ilgili farklı cevaplar vermişlerdir. Bazı öğretmenler etkinlik süresinin içeriğe göre değişebileceğini şöyle ifade etmişlerdir:

"Farklı sürelerde yapıldı fakat etkinliğin içeriğine göre zamanlama yapılmalı." (Ö24: Lise- Aydın- Erkek- 16-20 ve yukarısı.)

"Değişik sürelerde oldu. Kaç saat olduğu önemli değil sadece içeriği kaliteli olsun 10 saat olsun gelirim." (Ö30: Ortaokul- Konya- Kadın- 0-5 yıl.)

"45 dakika ile bir saat arasında oldu. Yapılan çalışmaya göre değişir. Ama en az bir 2 saat olmalı verimlilik açısından." (Ö71: Lise- İstanbul - Kadın- 6-10 yıl.)

Bazı öğretmenler etkinlik süresinin, uygun zamanda yapılmasına göre farklı sürelerde olabileceğini şöyle dile getirmişlerdir:

"Seminer dönemlerinde gün boyu olabilir." (Ö74: Ortaokul- Kırıkkale- Erkek- 11-15 yıl.)

"Genelde bir saat sürdü. Çalışmaların yapıldığı saatlerde görevli izinli sayıldığımızdan sürenin kısa tutulmaması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu takdirde görev yaptığımız okula tekrar geri dönmek çeşitli ulaşım zorluklarından dolayı zorlayıcı olacaktır." (Ö166: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

Bazı öğretmenlerin etkinliklerin sürelerinin, etkinlik yöntemiyle ilgili olarak belirlenmesi gerektiği ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bir saate yakın oldu. Bence 2 saat ve atölye tarzında farkındalık oluşturacak etkinlikler olmalı.” (Ö149: Ortaokul- Hatay- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“Etkinliğin konusu ve çeşidine göre süre değişebilir. İlla ki sabit bir süre belirlenemez.” (Ö156: Ortaokul- Denizli- Erkek- 11-15 yıl.)

Öğretmen ifadelerinden, seminer çalışmalarının ortalama bir saat süreyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Etkinlik sürelerinin ne kadar olması gerektiği konusunda ise öğretmenler sürenin; etkinlik içeriğine, yapıma zamanına ve etkinlikte uygulanan yöntemlere göre farklı sürelerde yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Seminerlerdeki etkinliklerin süreleri, öğretmenlerin dikkat süreleri ile ilgilidir. Bu sürede zihinlerin canlı tutulması, seminerlerin öğretmenlerin ilgi duyduğu konulardan seçilmesi ve öğretmenlerin de aktif katıldığı etkinlikler şeklinde olmasıyla yakından ilgilidir.

4.3. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarının Yapıldığı Mekanlar ile İlgili Görüşleri

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda, DÖGEP çalışmalarının “fiziki altyapısı ve sosyal imkânları uygun görülen anadolu imam hatip liseleri veya imam hatip ortaokullarının ev sahipliğinde gerçekleştirilmesi” gerektiği ancak bunun dışında “uygun görülen kurum ve kuruluşlarla ortaklaşa farklı ortamlarda veya uzaktan eğitim imkânlarından yararlanılarak da gerçekleştirilebileceği” ifade edilmiştir.²⁷ Etkinliklerin yapıldığı mekanların özellikleri konusunda DKAB öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. DÖGEP Seminer Çalışmalarının Yapıldığı Mekanlar Konusunda Öğretmen Görüşleri

	f	%
Uygun mekanlarda yapıldı.	316	70,2
Çok kalabalıktı.	24	5,3
Isı, ışık ve ses sistemi uygun değildi.	76	16,9
Diğer	24	7,6
Toplam	450	100,0

²⁷ MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)”; MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)”.

Tablo 4’te öğretmenlerin çoğunluğu (%70,2), DÖGEP etkinliklerinin yapıldığı mekanların uygun olduğunu belirtmiştir. Ancak öğretmenlerin %15,9’u ışık, ısı ve ses siteminin uygun olmadığını, çok az bir kısmı ise (%5,3), mekanların çok kalabalık olduğunu belirtmiştir. Kayıkçı ve Turan²⁸ tarafından yapılan araştırmada öğretmenler “Hizmet içi eğitim mekânları ders işlemeye elverişlidir.” görüşüne bu araştırma sonucuna benzer şekilde “yüksek” düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir.

DÖGEP seminer çalışmalarının yapıldığı mekanlar konusundaki görüşlerinde öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=21,825$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, seminer çalışmalarının yapıldığı mekanlar hakkında, liselerde görev yapan DKAB öğretmenleri, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumsuz görüş belirtmiştir. Mekanlar konusunda öğretmenlerin görev yaptıkları coğrafi bölgeye göre görüşlerindeki farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=45,866$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, çalışmaların uygun mekanlarda yapıldığı konusunda Ege bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirttiği ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle Ege bölgesindeki illerde seminer çalışmalarına uygun fiziki altyapının diğer illerden daha iyi olduğu söylenebilir. Ayrıca planlamayı yapan il/ilçe yöneticilerinin yer seçiminde daha titiz davrandıkları da düşünülebilir.

Mekan konusundaki görüşlerin öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=13,676$, $p=0,00$, $p<0,05$] ve çalışmaların uygun mekanlarda yapıldığı konusunda erkek DKAB öğretmenleri, kadın öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Ayrıca bu konudaki görüşlerin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu da yine istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=44,735$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Bu veriye göre, çalışmaların uygun mekanlarda yapıldığı konusunda, 11-15 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri, diğer kıdemlere sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüşte oldukları ortaya çıkmıştır.

Açık uçlu soruların cevaplarında öğretmenler, DÖGEP etkinliklerinin mekanları ile ilgili yaşanan sorunları farklı şekillerde gerekçelendirmişlerdir. Etkinliklerin yapıldığı mekanların özellikleri konusunda DKAB öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Dar mekanlarda yapılıyor.” (Ö:159- Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

²⁸ Kemal Kayıkçı - Ümran Turan, “Öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Hazırlanan Hizmet İçi Eğitim Çalışmalarına İlişkin Görüşleri”, *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 4/2 (2017), 6.

“Okullar merkeze uzak zor bulanabilecek yerlerde idi. İlk seminerler kalabalıktı ama son iki seminerde katılım çok az olduğundan salon yeterli geldi.” (Ö176: İlkokul- Konya- Kadın- 6-10 yıl.)

Bir öğretmen de katılımcı sayısına göre mekanın çok geniş olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Tam olarak uygun bir yer değildi kişi sayısı az, salon çok büyük.” (Ö31: Ortaokul- Denizli- Kadın- 0-5 yıl.)

Bir öğretmen ise geniş mekanlarda kalabalık gruplara verilen eğitim yönteminin verimli olmadığını şöyle dile getirmiştir:

“Çok büyük salonlarda, çok kalabalık gruplara seminer yapmak çok verimli olmuyor.” (Ö 111: Lise- Kayseri- Erkek- 21 ve yukarısı.)

Bazı öğretmenler de okullarından seminer yapılacak mekanlara ulaşım güçlüklerinin şöyle ifade etmiştir:

“Merkezi bir okul seçilmeliydi.” (Ö61: İlkokul- Ankara- Kadın- 6-10 yıl.)

“Tek vasıta ile ulaşılabilir, merkezi yerlerde yapılmalı.” (Ö88: Lise- Ankara- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“Merkezde yer alan salonların seçilmesi ulaşımı kolaylaştıracaktır.” (Ö99: Lise- Tokat- Kadın- 0-5 yıl.)

Öğretmen ifadeleri incelendiğinde mekanların bazen dar olduğu ve katılımcıların çok kalabalık olduğu, bazen ise çok geniş mekanlarda çok az kişi olduğu görüşünün dile getirildiği görülmektedir. Bazı öğretmen ifadelerinden seminer yapılacak mekanlara ulaşım güçlüğüne yaşandığı anlaşılmaktadır. Bir öğretmen ise büyük salonlarda kalabalık gruplarla seminer yapmanın verimli olmadığını ifade etmiştir. Öğretim faaliyetlerinde beklenen verimin alınmasında mekanların fiziki yapısının büyük önemi vardır²⁹. Uygun öğrenme-öğretme ortamı sağlanmadığı zaman hizmet içi eğitim faaliyetlerinden istenen sonuçlar alınması mümkün olamayacaktır. Ayrıca hizmet içi eğitim yeri için genel ilke olarak, öğretmenin görev yaptığı okul, mümkün değilse ilçe, il ve ülke düzeyi diye bir sıra izlemesi gerektiği ifade edilmektedir³⁰. Araştırmanın yapıldığı dönemde pandemi süreci henüz başlamadığı için, bu süreçte öğretmenlerin gündeminde geniş yer tutan uzaktan eğitim konusunda katılımcılar hiç görüş ortaya koymamıştır.

4.4. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarının Konuları ile İlgili Görüşleri

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda, eği-

²⁹ Münire Erden, *Sınıf Yönetimi* (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2014), 105.

³⁰ Saban, “Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar”, 3.

tim programının amaçlarına uygun olarak konular listesi yayınlanmıştır.³¹ Yıl boyunca ayda bir defa olmak üzere 6 etkinlik yapılması planlanmış, her ay yapılması planlanan bir etkinlik için 7 farklı konu seçeneği sunulmuş, bunlardan birinin seçilebileceği belirtilmiş, seçim konusunda öğretmenlerle istişare yapılması istenmiştir.³²

Hizmet içi eğitimde gelişimsel yaklaşım, öğretmenlik mesleğini evreler halinde incelemektedir. İlk evrede öğretmen, sınıf yönetimi konusunda tecrübesizdir ve bu nedenle de sınıfında kontrolü ve disiplini sağlama mücadelesi verir. Sınıf yönetimi konusunda bilgi ve tecrübeye ihtiyaç duyar. İkinci evrede, alanı ile ilgili yeni öğretim yöntemlerini, materyallerini ve ölçme araçlarını kullanmaya başlar. Bu konularda desteğe ihtiyacı vardır. Üçüncü evredeki bir öğretmen düşüncelerinde ve sınıf içi faaliyetlerinde daha çok öğrenci merkezlidir. Öğrencilerinin zihinsel, duyuşsal ve sosyal ihtiyaçlarını en iyi karşılayabilmek için çaba sarf eder. Bu konularda kendisine verilecek destek onun için daha anlamlıdır.³³ Dolayısıyla, seminer çalışmalarında ele alınacak konuların seçiminde öğretmenlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. DÖGEP bağlamında yapılan seminerin konuları hakkında DKAB öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarının Konuları ile İlgili Görüşleri

	f	%
Konular öğrenme ihtiyacımız olan konulardı.	260	57,8
Konular hiç ilgimi çekmedi.	102	22,7
Diğer	88	19,6
Toplam	450	100,0

Tablo 5'te öğretmenlerin yarıdan fazlası (%57,8), DÖGEP bağlamında yapılan etkinliklerde ele alınan konuların, öğrenme ihtiyacında oldukla-

³¹ MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)"; MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)".

³² MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)"; MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)".

³³ Saban, "Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar", 2-3.

rı konular olduğunu belirtmiştir. Ancak öğretmenlerin dörtte bire yakını (%22,7) konuların hiç ilgilerini çekmediğini belirtmiştir.

Seminer çalışmalarının konuları hakkında öğretmen görüşlerindeki farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu; öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine [$\chi^2_{(2)}=3,120$, $p=0,53$, $p>0,05$] ve kıdemlerine göre [$\chi^2_{(2)}=10,630$, $p=0,22$, $p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Ancak öğretmenlerin görev yaptıkları coğrafi bölgeye göre farklılaşma durumu istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=44,809$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, seminer çalışmalarında ele alınan konuların ihtiyaç duydukları konular olduğu görüşüne diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla katıldıklarını belirtmiştir. Ayrıca öğretmen görüşlerinin, cinsiyetlerine göre farklılaşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=6,979$, $p=0,03$, $p<0,05$]. Bu verilere göre seminer çalışmalarında ele alınan konuların ihtiyaç duydukları konular olduğu görüşüne erkek DKAB öğretmenleri, kadın öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirttiği görülmektedir.

Açık uçlu sorunların cevabında öğretmenler DÖGEP etkinliklerinin konuları ile ilgili görüşlerine bakıldığında bazı öğretmenler olumlu görüş belirtirken bazıları da olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Bazı öğretmenler seminer konularının uygunluğunu şöyle dile getirmiştir:

“Konular mesleki olarak bizleri daha etkin kılabilmek için uygundu.” (Ö166: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

“Bu seneki çalışmalar diğer dönemlere göre daha verimliydi diyebiliriz.” (Ö177: Ortaokul- Konya- Kadın- 0-5 yıl.)

Bazı öğretmenler seminer konularını çeşitli yönleriyle şöyle eleştirmişlerdir:

“Aynı konular etrafında dönüp durduk gibi.” (Ö110: Lise- Trabzon- Erkek- 11-15 yıl.)

“Konular öğretmene yeni şeyler katmadı. Bilinenlerin tekrarıydı.” (Ö160: Lise-Antalya- Kadın- 11-15 yıl.)

“Semineri verenlerin ekseriyeti hayat hikayelerini anlatıyor biz o vatandaşın hayat hikayesini merak da etmiyoruz, merak eden varsa özelinde dinleyebilir.” (Ö119: Ortaokul- Ankara- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“Konular birbirinden bağımsız, pratikte işimize yaramayan konulardı.” (Ö121: Ortaokul-Gaziantep- Erkek- 0-5 yıl.)

“Kendimiz seçtik birçok konu arasından ama yine de verimli olmadı.” (Ö82: Ortaokul- Kayseri- Kadın- 6-10 yıl.)

“Gayet gereksiz konular seçiliyor hazırlıksız geliniyor ve bize hiçbir katkı sunmuyor.” (Ö159: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

“Konu uzmanı olmasına rağmen konu dışında anlatım yapılması rahatsız edici olabiliyor.” (Ö128: Lise- İzmir- Kadın- 6-10 yıl.)

“Öğrencilerimi bırakıp gitmek ve sonuçta verilen eğitimin içeriğinin bomboş olması kul hakkı diye düşünüyorum.” (Ö176: İlkokul- Konya- Kadın- 6-10 yıl)

Bazı öğretmenlerin seminer çalışmalarında ele alınan konularla ilgili görüşleri incelendiğinde; konuların bilinenin tekrarı, pratikte işlerine yaramayan konular olduğu, konu dışı anlatımların sıkıcı olduğu, eğitimcilerin hazırlıksız geldiği ve konuların birbirinden bağımsız olduğu gibi olumsuzlukların belirtildiği görülmektedir. Oysa DKAB öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarına istekli olarak katılmaları ve öğrendiklerini öğretim süreçlerinde uygulamaları isteniyorsa, hizmet içi eğitim konuları, öğretmenlerin ihtiyaçları ve onların sınıftaki etkinlikleri ile ilgili olmak durumundadır.³⁴

Dolayısıyla öğretmenin ihtiyaç duyduğu konularda eğitimler verilmesi, öğretmenin hizmet içi eğitim faaliyetlerindeki motivasyonunu olumsuz etkileyecektir.

Öğretmenlere “DÖGEP seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesi durumunda hangi konularda eğitim almak istersiniz?” şeklindeki açık uçlu soruya verilen cevaplar sekiz başlık altında gruplandırılarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Hangi Konularda Hizmetiçi Eğitim Almak İstersiniz Sorusuna Verilen Cevaplar

	f	%
Öğretim yöntem ve teknikleri	116	25,8
Eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme	114	25,3
Sınıf yönetimi	66	14,7
Değerler eğitimi	44	9,8
Gençlerin inanç problemleri ile ilgili soru ve sorunları	42	9,3
İletişim	32	7,1
Sanatsal faaliyetler	6	1,3
Diğer	30	6,7
Toplam	450	100,0

³⁴ Mehmet Gültekin - Zühal Çubukçu, “İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşleri”, *Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2008), 188.

Tablo 6’da DKAB öğretmenlerinin dörtte biri (%25,8), öğretim yöntem ve teknikleri, yine dörtte biri (%25,3) eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme konularında eğitim almak istediklerini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin %14,7’si sınıf yönetimi, %9,8’i değerler eğitimi, %9,3 gençlerin inanç problemleri ile ilgili soru ve sorunları, %7,1 iletişim ve çok az bir kısmı da (%1,3) sanatsal faaliyetler konusunda eğitim almak istediklerini belirtmiştir. Açık uçlu sorunun cevabında ve “diğer” seçeneğinde öğretmenlerin, DÖGEP etkinliklerinde öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili konularda eğitim alma istekleri ile ilgili bazı görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kalıcı ve etkili öğrenme nasıl sağlanmalı, dini sorumluluklar hangi yollarla benimsetilmeli vs.” (Ö66: Ortaokul- Sakarya- Kadın- 0-5 yıl.)

“Din derslerine özel, somut, örneklerle öğretim yöntem ve teknikleri. Akıllı tahta uyumlu materyaller.”

“Din eğitiminde oyun ve eğlenceli etkinlikler.” (Ö122: Ortaokul- Kırşehir – Kadın- 6-10 yıl.)

“Kur’an dersinin okul ortamında daha verimli işlenebilmesi konusunda yöntem ve teknikler.” (Ö142: Ortaokul- Mardin- Kadın- 0-5 yıl.)

“Derslerimde öğrencilerin daha aktif katılımını sağlamak için drama eğitimi almak istiyorum.” (Ö185: Ortaokul- Ankara- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“İnanç, ibadetlerin faydaları ve ahlak konularının eğitimi ve öğretiminde etkin yöntem ve teknikleri.” (Ö188: Ortaokul- İzmir- Erkek 6-10 yıl.)

Öğretmen ifadelerinden, DKAB dersi konularının öğretiminde öğrenci katılımını sağlayacak farklı öğretim yöntemlerinin seminer konuları arasında yer alması gerektiğinin dile getirildiği görülmektedir.

Bazı DKAB öğretmenleri DÖGEP etkinliklerinde, Eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme ile ilgili konularda eğitim alma isteklerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Din eğitimde materyal ve oyun, akıllı tahta oyunları ve eğitici videolar.” (Ö89: Ortaokul- Kayseri- Kadın- 0-5 yıl.)

“Alanımıza yönelik materyal tasarımı ve atölye çalışmaları.” (Ö99: Lise-Tokat- Kadın- 0-5 yıl.)

“Öğrenci aktif katılımını sağlamak için materyal geliştirme.” (Ö110: Lise-Trabzon- Erkek- 11-15 yıl.)

“Mesleki yeterliliğe ve eğitim teknolojilerine ağırlık verilmeli.” (Ö118: Ortaokul- İzmir- Kadın- 11-15 yıl.)

Öğretmen ifadelerine bakıldığı zaman, etkileşimli tahta oyunları, eğitici videolar gibi materyal geliştirme konularına seminerlerde yer verilmesi gerektiğinin dile getirildiği görülmektedir.

Bazı DKAB öğretmenleri DÖGEP etkinliklerinde, sınıf yönetimi ve ile-

tişimle ilgili konularda eğitim alma isteklerini şu ifadelerle dile getirmişlerdir:

“Sınıf yönetimi. Mesela derste uygunsuz hareketler yapan çocuklara nasıl yaklaşılmalı...” (Ö159: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

“Öğrencilere uygun değerleri kazandırmak için, etkili iletişim seminerleri, çocuk ve ergenlik dönemlerinde uygun din eğitimi seminerleri.” (Ö13: Lise- Gaziantep- Kadın- 0-5 yıl.)

“Öğrenci ile etkili bir iletişim kurabilmenin yolları nelerdir?” (Ö16: Lise- Şanlıurfa- Kadın- 0-5 yıl.)

“Beden dili, çocuk gelişimi vb. konular olabilir.” (Ö101: Ortaokul- Sivas- Erkek- 16-20 ve yukarısı.)

“Sınıf yönetimi, ergenlikte iletişim öğrenci ile etkili iletişim ikna kabiliyeti vb.” (Ö190: Ortaokul- Eskişehir- Kadın- 11-15 yıl.)

“Sınıf yönetiminde dikkat edilmesi gereken durumlar.” (Ö81: Ortaokul- Ağrı- Erkek- 0-5 yıl.)

“İlkokul çocuklarına ve ergenlere yaklaşım nasıl olmalı?” (Ö53: İlkokul- Kütahya- Kadın- 11-15 yıl.)

Öğretmen ifadelerinden, olumsuz öğrenci davranışlarını engelleme ve çocuk ve gençlerle iletişim konularında seminer ihtiyaçlarının dile getirildiği görülmektedir.

Bazı DKAB öğretmenlerinin, DÖGEP etkinliklerinde, gençlerin inanç problemleri ile ilgili soru ve sorunları konularında eğitim alma istekleri ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Din ve bilim, Bir din neden terk edilir? Din gençlere nasıl anlatılmalı? Din dilini güncellemek.” (Ö75: Ortaokul- Kayseri- Erkek- 11-15 yıl.)

“Öğrencilerin güncel sorularına uygun cevaplar hakkında.” (Ö92: Ortaokul- Ankara- Kadın- 6-10 yıl.)

“Özellikle, felsefi ve kelami soruların gündem olduğu lise sınıfları için örnek incelemelerin olduğu seminer yararlı olur. Deizm, ateizm öğrenciler arasında popüler, kelami bilgimizle verdiğimiz cevaplar tatmin etmiyor. güncellememiz lazım kendimizi. Bu konuda katkı almak isterim.” (Ö102: Lise- Kayseri- Kadın- 21 ve yukarısı.)

“Daha güncel konular ve farklı etkinlikler olabilir gençler üzerinde bir çalışmaya ağırlık verilebilir.” (Ö148: Ortaokul- Sivas- Erkek- 6-10 yıl.)

“Gündeme uygun, derslerimize katkı sağlayacak konular daha yararlı olur kanaatindeyim.” (Ö221: Ortaokul- Tekirdağ- Kadın- 0-5 yıl.)

“Güncel toplumsal sorunlara dini açıdan getirilecek yorumlar. Sakıncalı düşünce akımlarına karşı gençleri koruma teknikleri.” (Ö111: Lise- Kayseri- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“Din öğretimi ve sorunlar. Günümüzdeki yanlış inançlar ve cahillik, deizm ve ateizme karşı kullanacağımız dil ve dokümanlar. İnsan psikolojisi.” (Ö215: Ortaokul- Kayseri- Kadın- 11-15 yıl.)

“Ateist ve deist olan gençleri hızla kaybediyoruz. Bunlara yönelik tüm öğretmenlere ortak hareket edebilecekleri bir eğitim verilmeli.” (Ö225- Lise- İzmir- Kadın- 6-10 yıl.)

Öğretmen ifadeleri incelendiğinde, günümüzde öğrencilerin etkilendiği bazı düşünce akımlarına karşı, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun dini cevaplar hakkındaki bilgilerini güncelleme ve bu konuda ortak bir dil ve yaklaşım oluşturulması isteğinde oldukları görülmektedir.

DKAB öğretmenleri, DÖGEP etkinliklerinde değerler eğitimi konularında eğitim alma isteklerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Eğitim bilimleri ile serpiştirilmiş olarak ahlak ve değerler eğitiminin ağırlık kazanması iyi olurdu. Değerler eğitimi nasıl etkili bir hale getirebiliriz?” (Ö154: Ortaokul- Mardin- Erkek- 0-5 yıl.)

“Değerler eğitimi atölyeleri vs.” (Ö149: Ortaokul- Hatay- Erkek- 21 ve yukarısı.)

“Ahlak ve değer eğitimi.” (Ö20: Lise- Kayseri- Erkek- 21 ve yukarısı.)

Bazı DKAB öğretmenleri ise, DÖGEP etkinliklerinde sanatsal faaliyetler konularında eğitim alma isteklerini şöyle örneklendirmişlerdir:

“Ebru hat gibi sanatsal faaliyetler olabilir.” (Ö50: Ortaokul- Ankara- Kadın- 11-15 yıl.)

“Model uçak yapımı / Film Okumaları etkinlikleri nasıl yapılır / Kitap tahlili becerilerinin geliştirilmesi / Çocuk Oyunları / Masal anlatıcılığı” (Ö156: Ortaokul- Denizli- Erkek- 11-15 yıl.)

“Teknoloji kullanımı veya kaligrafi, hat.” (Ö223: Ortaokul- İzmir- Erkek- 11-15 yıl.)

Öğretmen ifadeleri incelendiğinde, bazı öğretmenlerin sınıf yönetimi, iletişim, öğretim yöntemleri gibi öğretmenlik meslek bilgisi konuları yanında bazı sanatsal faaliyetler konusunda da bilgi ve becerilerini geliştirme isteğinde oldukları görülmektedir. Ayrıca değerler eğitimi ve öğrencilerin inançla ilgili sorularına verilecek cevaplar konusunda eğitim desteği almak istedikleri ifade edilmiştir. Güngör³⁵ tarafından yapılan çalışmada bazı DKAB öğretmenleri, denetim sonucunda kendilerine söylenen hizmet içi eğitim önerisini, okul müdürlerinin değerlendirmelerini yeterli bulmadıkları ve önerilen hizmet içi eğitim faaliyetlerinin konuları, ihtiyaçları olan konular olmadığı için dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca MEB tarafından yapılan çok kapsamlı bir çalışmada öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyacı belirlenirken; öğretmenlerden anket ve görüşme yoluyla görüş alındığı, öğretmenlere iş başında gözlem yapıldığı, soruşturma ve sicil raporlarından yararlanıldığı, öğrenci, veli ve yönetici görüşleri alındığı, müfettişlerin yıllık değerlendirme raporlarından yararlanıldığı gibi görüşlerin her birine okul,

³⁵ Ali Güngör, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Okul Müdürlerince Denetimine İlişkin Tavrının Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kilis-Gaziantep Örneği)* (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020), 227.

il ve bakanlık yöneticileri çoğunlukla “Az” ve “Orta” düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir³⁶. Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin konuları belirlenirken öğretmen görüşlerinin dikkate alınması, bu faaliyetlerden istenen verimin alınmasında etkili olacaktır. Zira toplumsal hayattaki gelişmelere bağlı olarak okullardaki müfredat ve öğretim yöntemleri değişmekte, dolayısıyla öğretmenlerin rol ve sorumlulukları çeşitlenerek artmaktadır.³⁷

4.5. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarında Görevlendirilen Eğitimciler Hakkındaki Görüşleri

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda, hizmet içi eğitim çalışmaları planlanırken ve uygulanırken, eğitim fakülteleri ve ilahiyat fakülteleri öğretim üyeleri ve alanında uzman kişilerden faydalanılabileceği belirtilmiştir.³⁸ Öğretmenlerin, seminer çalışmalarında görev alan eğitimciler hakkındaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarında Görevlendirilen Eğitimciler Hakkındaki Görüşleri

	f	%
Uygun kişiler seçilmişti.	234	52,0
Seminerçiler konunun uzmanı uygun kişiler değildi.	152	33,8
Diğer	64	14,2
Toplam	450	100,0

Tablo 7’de DKAB öğretmenlerinin yarısından fazlası (%52,0) etkinliklerde uygun kişilerin görevlendirildiği, üçte biri ise (%33,8), seminerçilerin konunun uzmanı uygun kişiler olmadığı görüşündedir. Yayla ve Sayın³⁹ tarafından bir araştırmada ”Hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılan eğitimciler alanlarının uzmanlarıdır.” görüşüne öğretmenler “Orta” düzeyde katıldığını belirterek bu araştırma sonuçlarına yakın cevap vermişlerdir.

Seminer çalışmalarında görev alan eğitimciler hakkındaki görüşlerinin de öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı

³⁶ Yayla - Sayın, “Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”, 36-40.

³⁷ Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, 417.

³⁸ MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)”; MEB, “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)”.

³⁹ Yayla - Sayın, “Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”, 58.

çıkmamıştır [$\chi^2_{(2)}=6,676$, $p=0,15$, $p>0,05$]. Ancak öğretmenlerin görev yaptıkları coğrafi bölgeye göre farklılaşma durumu istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=27,719$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, çalışmalarda eğitici olarak uygun kişiler seçildiği konusunda Ege bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Bu konuda öğretmen görüşlerinin, cinsiyetlerine göre farklılaşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=6,245$, $p=0,04$, $p<0,05$] ve seminer çalışmalarında eğitici olarak uygun kişiler seçildiği konusundaki görüşe erkek DKAB öğretmenleri, kadın öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin mesleki kademelerine göre farklılaşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=27,092$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, çalışmalarda eğitici olarak uygun kişiler seçildiği konusundaki görüşe, 16-20 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri, diğer kademelere sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüşe sahiptirler.

Açık uçlu sorunun cevabında ve “diğer” seçeneğinde DÖGEP etkinliklerinde görev alan eğitimciler hakkında yaşanan sorunları öğretmenler tarafından şöyle dile getirilmiştir:

“Uzman kişiler değillerdi.” (Ö22: Ortaokul- Adıyaman- Kadın- 0-5 yıl.)

“Konuşmacıların pek çoğu hitap edeceği kitlenin özelliklerini bilmeden konuşma yapmak durumunda kaldıklarını gördük. Olumsuz bir imaj ve sonuç oldu kanaatimce.” (Ö48: Ortaokul- Ankara- Kadın- 0-5 yıl.)

“Akademisyenler bazen sahanın problemlerine tam vakıf olamıyor.” (Ö49: Ortaokul- Kayseri-Erkek- 21 ve yukarısı.)

“Konuşmacı akademisyen ama pratikte hayata yönelik tecrübelerini aktarmıyor çok bilgili ama okuldaki sorunlardan gelişimden uzak.” (Ö65: İlkokul- Ankara- Kadın- 0-5 yıl.)

“Uygun ve alanında uzman kişiler olduğu gibi, bunu kendisine yük gören iletişimi zayıf kişiler de vardı. Daha seçici olunabilir. Ya da o ildeki öğretmenlere anket yapılabilir.” (Ö75: Ortaokul- Kayseri- Erkek- 11-15 yıl.)

“Semineri nadiren uzman kişiler verdi.” (Ö98: İlkokul- Ankara- Kadın- 11-15 yıl.)

“Bu seminerlerden sadece birini uzman bir isimle yaptık onu da öğretmenler olarak biz ayarladık onun dışında diğer seminerler verimsizdi. İlçe milli eğitim müdürlüğü uzman isim konusunda ve planlamada pasif kaldı hem de İzmir’de iki tane ilahiyat fakültesi olmasına rağmen.” (Ö118: Ortaokul- İzmir- Kadın- 11-15 yıl.)

Öğretmenlerin seminer çalışmalarındaki eğitimciler hakkındaki görüşleri incelendiğinde bazı öğretmenlerin; eğitimcilerin alanın uzmanı olmadığı, hitap edeceği kitlenin özelliklerini bilmeden konuşma yaptıkları, alanın problemlerine tam vakıf olmadıkları ve ilçe milli eğitim yöneticilerinin eğitimci bulma konusunda plansız hareket etmeleri gibi olumsuzlukları dile

getirdikleri görülmektedir. Bir eğitim programı ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, programın uygulayıcıları olan eğitimcilerin iyi seçilmemesi durumunda öğretmenlerin etkin katılımı sağlanamayacağı ve böylece hizmet içi eğitim programının hedeflerine ulaşamayacağı söylenebilir.

DKAB Öğretmenlerine sorulan “DÖGEP çalışmalarında kimlerin eğitici olmasını istersiniz?” şeklindeki açık uçlu soruya bazı öğretmenler alan adı yazarak bazıları da şahıs ismi yazarak cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar, alan esasına göre gruplandırılarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. DKAB Öğretmenlerinin DÖGEP Çalışmalarında Kimlerin Eğitici Olması Gerektiği ile İlgili Görüşleri

DÖGEP çalışmalarında kimlerin eğitici olmasını istersiniz?	f	%
Akademisyen	140	64,2
Akademisyen alanı	f	%
Din eğitimcisi	56	40,0
İlahiyat diğer alanlar	59	42,1
Psikolog	16	11,4
Tarihçi	9	6,4
Toplam	140	100,0
Gazeteci yazar	37	17
Alandan tecrübeli öğretmenler	31	14,2
Kişisel gelişimci	10	4,6
Genel Toplam	218	100,0

Tablo 8'e göre DKAB öğretmenleri çoğunlukla DÖGEP çalışmalarında eğitici olarak akademisyenlerin görev alması gerektiğini belirtmişlerdir. Akademisyenlerin içinde de en fazla din eğitimi bilimci hocaların isimlerini vermişlerdir. Öz⁴⁰ tarafından yapılan araştırmada da bu araştırma sonuçlarına benzer sonuçlar ortaya çıkmış ve DKAB öğretmenleri en yüksek oranda, akademisyenleri eğitici olarak görmek istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca sınıf öğretmenleri ile yapılan bir araştırma sonucunda sınıf öğretmenleri de birinci sırada akademisyenleri eğitici olarak görmek istediklerini belirtmişlerdir.⁴¹ Eğiticilerin seçiminde DKAB öğretmenlerinin görüşle-

⁴⁰ Ayhan Öz, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Gelişiminde Hizmet İçi Eğitimin Yeri (İstanbul Örneği)”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 12/28 (2014), 136.

⁴¹ Şahin - Türkoğlu, “Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Model Önerisi”, 93.

rinden yararlanmak ve seminer verilecek konuda uzman olanların seçilmesi, seminerlerde öğretmen motivasyonuna katkı sağlayacaktır.

4.6. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarındaki Yöntemler Hakkındaki Görüşleri

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda, hizmet içi eğitim çalışmalarının nasıl yapılacağı konusunda sınırlama getirilmemiş aksine öğretmen katılımını da sağlayacak etkinlik örnekleri önerilmiştir.⁴² Öğretmenlerin, seminer çalışmalarındaki yöntemler hakkındaki görüşleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Seminer Çalışmalarındaki Yöntemler Hakkındaki Görüşleri

	f	%
Dikkat çekici yöntemler seçilmiştir.	178	39,6
Yöntemler öğretmen katılımını sağlamadı ve sıkıcı idi.	228	50,7
Diğer	44	9,8
Toplam	450	100,0

Tablo 9'da DKAB öğretmenlerinin yarıdan biraz fazlası (%50,7) etkinliklerdeki yöntemlerin öğretmen katılımını sağlamadığı ve sıkıcı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 39,6'sı ise dikkat çekici yöntemler seçildiğini belirtmiştir. MEB tarafından yapılan bir araştırmada da bu araştırma sonuçlarına yakın bir sonuç ortaya çıkmıştır. Öğretmenler, hizmet içi eğitimlerde öğretmen katılımının sağlandığı yöntemlerin uygulandığı görüşüne "orta" düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir.⁴³

Seminer çalışmalarındaki yöntemler hakkındaki öğretmen görüşlerindeki farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu; öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine [$\chi^2_{(2)}=3,352$, $p=0,50$, $p>0,05$] ve öğretmenlerin cinsiyetlerine göre [$\chi^2_{(2)}=5,604$, $p=0,06$, $p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Ancak seminer yöntemleri hakkındaki görüşlerinin, öğretmenlerin görev yaptıkları coğrafi bölgelere göre farklılaşma durumu, istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=26,733$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Bu veriye göre, seminer yöntemlerinin öğretmen katılımını sağ-

⁴² MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)"; MEB, "Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı' konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)".

⁴³ Yayla - Sayın, "Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi", 65.

layamadığı ve sıkıcı olduğu görüşüne, Doğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Ayrıca seminer yöntemleri hakkındaki öğretmen görüşlerinin, mesleki kıdemlerine göre farklılaşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(2)}=25,008$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, seminer çalışmalarında dikkat çekici yöntemler seçildiği görüşüne, 11-15 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri, diğer kıdemlere sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir.

Bu verilere göre, öğretmenlerin seminer çalışmalarındaki yöntemlerden pek fazla hoşnut olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumu bazı DKAB öğretmenleri şöyle gerekçelendirmektedirler:

“Klasik rutin bir sunuş metodu idi.” (Ö14: Ortaokul- Gaziantep- Erkek- 0-5 yıl.)

“Yöntemler değişkenlik gösteriyordu. Bir standarda dayanmıyordu.” (Ö48: Ortaokul- Ankara- Kadın- 0-5 yıl.)

“Dikkat çekici konuklar seçilmişti. Ancak DKAB alanındaki öğretmenlerimiz aktif katılımı gerektiği yerlerde çok pasifti.” (Ö99: Lise- Tokat- Kadın- 0-5 yıl.)

“Genelde bilgisayardan okuma yöntemi idi. Kalabalıkta verilen ve okuma ile yapılan seminerler kalıcı olmuyor. Gerekirse katılımcılara materyaller, test, çalışma kâğıdı vb. katılımı etkili kılacak malzemeler verilebilir.” (Ö183: Ortaokul- Ankara- Kadın- 21 ve yukarısı.)

“Yöntem olarak konuşmak yerine ortaklaşa düzenleyeceğimiz etkinlikler merkezli olarak belirlenip, bizler tarafından uygulamaya konmak şeklinde belirlenseydi daha faydalı olacaktı diye düşünüyorum. Toplantılar da uygulanan bu etkinliklerin paylaşımı şeklinde yapılabilir.” (Ö166: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

“Yarım güne yayılan iki üç oturumdan oluşan sadece dinlemeye yönelik olmayıp aktif katılımı etkinlikler daha faydalı olacaktır.” (Ö67: Ortaokul- Kayseri- Kadın- 6-10 yıl.)

“Atölye tarzında farkındalık oluşturacak etkinlikler olmalı.” (Ö149: Ortaokul- Hatay- Erkek- 21 ve yukarısı.)

Seminer çalışmalarındaki yöntemler hakkındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin sunuş yöntemiyle, tek yönlü olarak eğiticinin anlatımına dayalı yöntemleri sıkıcı olduğu için istemedikleri, öğretmen katılımının da sağlandığı, atölye çalışmalarının daha verimli olacağını ifade ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla öğretmen katılımını sağlayan yöntemler ve uygulamalı atölye çalışmaları yapan eğiticilerin seçilmesi ve eğiticilere DKAB öğretmenlerinin bu istekleri konusunda, seminer organizasyonu

yapanlar tarafından bilgi verilmesi, eğitimlerin daha etkili olmasını sağlayacaktır.

4.7. Öğretmenlerin DÖGEP Bağlamındaki Seminer Çalışmalarının Devamı ile İlgili Görüşleri

DKAB öğretmenlerinin, seminer çalışmalarının uygulaması ile ilgili görüşleri ortaya konulduktan sonra bu faaliyetlerin devam etmesi konusundaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin DÖGEP Bağlamındaki Seminer Çalışmalarının Devamı ile İlgili Görüşleri

	f	%
Devam etmeli.	114	25,3
Devam etmemeli.	96	21,3
Uygun konu ve konuşmacılarla devam etmeli.	224	49,8
Diğer	16	3,6
Toplam	450	100,0

Tablo 10'a göre öğretmenlerin beşte biri (%21,3) seminer çalışmalarının devam etmemesi gerektiğini belirtmiştir. Dörtte biri (%25,3) devam etmesi gerektiğini, yarısı ise (%49,8) uygun konu ve konuşmacılarla devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu verilere göre öğretmenlerin çoğunluğunun (%75,1), DÖGEP bağlamındaki hizmet içi eğitim faaliyetlerinin devamından yana oldukları görülmektedir. Öz⁴⁴ tarafından DKAB öğretmenleri ile yapılan araştırmada da katılımcıların hizmet içi eğitim faaliyetleriyle ilgili "yüksek" düzeyde bir gereklilik algısına sahip olduğu görülmüştür. Ancak aynı araştırmada öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerinden genel memnuniyet algıları "orta" düzeyde çıkmıştır. Başka branş öğretmenleri ile yapılan araştırmalarda da hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yapılması gerektiği ile ilgili benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır.⁴⁵ Bu araştırma sonuçları incelendiğinde, uygulamadaki bazı sorunlara rağmen öğretmenlerin genel olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerine yönelik algılarının çoğunlukla olumlu olduğu görülmektedir.

⁴⁴ Öz, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Gelişiminde Hizmet İçi Eğitimin Yeri (İstanbul Örneği)", 137.

⁴⁵ Selahattin Gönen - Serhat Kocakaya, "Fizik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Üzerine Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19 (2006), 42; Yayla - Sayın, "Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi", 46.

DÖGEP seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesi ile ilgili öğretmen görüşlerindeki farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu; öğretmenlerin cinsiyetlerine [$\chi^2_{(3)}=6,573$, $p=0,08$, $p>0,05$] ve mesleki kıdemlerine göre [$\chi^2_{(3)}=14,258$, $p=0,28$, $p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Ancak öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre görüşlerinin farklılaşma durumu istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=26,292$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesi gerektiği konusunda, liselerde görev yapan DKAB öğretmenleri, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Daha önceki bölümde belirtilen, lisede görev yapan öğretmenlerin ifade ettiği, gençlerin inançla ilgili güncel sorunlarına yönelik seminer istek ve ihtiyaçları bu olumlu görüşün gerekçesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca öğretmenlerin görev yaptıkları coğrafi bölgelere göre, görüşlerinin farklılaşma durumu da istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır [$\chi^2_{(3)}=53,202$, $p=0,00$, $p<0,05$]. Buna göre, seminer çalışmalarının uygun konu ve konuşmacılarla devam etmesi gerektiği görüşüne Doğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla katıldıklarını belirtmiştir. Doğu Anadolu bölgesindeki illerin çoğunun zorunlu hizmet bölgesinde bulunması ve dolayısıyla burada bulunan öğretmenlerin diğer illerdeki öğretmenlerden daha az öğretmenlik tecrübesine sahip olmalarından yola çıkarak, daha fazla hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonucu çıkarılabilir.

Bu verilere göre öğretmenlerin çoğunluğunun DÖGEP çalışmalarının geliştirilerek devamından yana oldukları görülmektedir. Bazı öğretmenler seminer çalışmalarının uygun konu ve eğitimcilerle devam etmesi gerektiği konusundaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Gerçekten iyi ki katılmışım diyebileceğim bizi ilgilendiren, bilgilendiren etkili konu ve konuşmacıların olmasını istiyorum.” (Ö224: Ortaokul- Kayseri- Kadın- 16-20 ve yukarısı.)

“İlçe milli eğitimler planlamada yetersiz kalıyor eğer devam edecekse bu konuda iyi bir planlama yapmalı be uzman getirmeli yoksa zümre toplantısından öteye gitmiyor.” (Ö118: Ortaokul- İzmir- Kadın- 11-15 yıl.)

“Lütfen alana hakim, meslekte görev yapmış, öğretmenlerin dertlerine pratik çözümler sunacak kişiler ve konular seçilsin. Kitabı bilgileri biz zaten biliyoruz. Bilmediklerimizi okuyup öğreniyoruz. Pratik yansımaları olacak şeyler istiyoruz. Mesela namazın önemini zaten biliyoruz. Biz çocuklara namaz alışkanlığı nasıl kazandırabiliriz. Bunun için nasıl uygulamalar yapılmalı gibi...” (Ö159: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

“Yorgunluk kesinlikle, fakat reel problemlerin çözümleri ve uygulanacak planların görüşülüp netleştirilmesi daha iyi olur. Oradan çıktuktan sonra gene başa dönmek lazım.” (Ö163: Ortaokul- Erzincan- Kadın- 0-5 yıl.)

“Okullarımızda uygulayabileceğimiz uygun konu ve etkinliklerle devam etmeli.” (Ö166: Ortaokul- İzmir- Kadın- 0-5 yıl.)

“Dersler aksadı. Katılım yetersiz oldu. Eğitim ve öğretime yansıtacağımız konularla devam etmeli.” (Ö221: Ortaokul- Tekirdağ- Kadın- 0-5 yıl.)

“Eğitime muhtaç olan sadece bizler miyiz? Onun için devam etse bile diğer branşlar da entegre edilmeli.” (Ö3: Lise- Kayseri- Erkek- 6-10 yıl.)

“Hiç faydalı olmadı, derslerimizi bırakıp gidiyoruz o ayrı bir vicdan azabı ya konuşmacı gelmiyor ya da belirlenen konu işlenmiyor, belirlenen okullar merkezden uzak zaman ve enerji israfı tamamen.” (Ö176: İlkokul- Konya- Kadın- 6-10 yıl.)

DÖGEP bağlamında yapılan seminer çalışmalarının devam etmesi konusundaki öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğunun DÖGEP çalışmalarının geliştirilerek devamından yana oldukları görülmektedir. Ancak bazı öğretmenler çalışmaların plansızlığından şikayetini dile getirmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler; eğitimcilerin alanın uzmanı, öğretim tecrübesi olan ve alanın sorunlarından haberdar olan kişilerden seçilmesi gerektiği, verilen eğitimlerin öğrenme- öğretme ortamında uygulanabilir pratik bilgileri içermesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Zengin⁴⁶ tarafından yapılan bir araştırmada, DKAB öğretmenlerinin hizmet içi eğitime katılma sayılarındaki artışa paralel olarak, öğretim yeterliklerinde bir artışın olmaması önemli bir sonuç olarak verilmiştir. Bu araştırmada DÖGEP bağlamındaki hizmet içi eğitimlerin zamanı, süresi, mekanları, ele alınan konular, eğitimciler ve konuların ele alınış yönteminde yaşandığı belirtilen sorunlar, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin beklenen işlevlerini istenen düzeyde yerine getirememesindeki engeller arasında değerlendirilebilir. Dolayısıyla nitelik ve nicelik yönünden eksikler, alınan dönütlere göre giderilerek, etkili hizmet içi eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesinin, öğretmenlerin mesleki gelişimi için yararlı olacağı söylenebilir. Aksi halde, rol ve sorumlulukları çeşitlenerek artan DKAB öğretmenleri kendilerinden beklenen yeni rol ve sorumlulukları yerine getiremeyecektir.⁴⁷

SONUÇ

1- Öğretmenlerin çoğunluğu DÖGEP faaliyetlerinin sene başında, sene sonunda ve dönem içinde yapılan mesleki çalışmalar döneminde yapılma-

⁴⁶ Zengin, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Algıları”, 24.

⁴⁷ Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, 418.

sının daha uygun olacağını belirtmiştir. Çalışmaların hafta içinde olması gerektiği konusunda Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri ve 6-10 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri diğer bölgelerde çalışan ve diğer kıdeme sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir.

Açık uçlu sorulara verilen cevaplarda bazı öğretmenler, çalışmaların hafta içi mesai zamanlarında yapılmasının; seminer çalışmalarında verimsizlik, okuldaki derslerde aksamalar, idarecilerden izin alamama ve dersi boş geçen sınıflardaki disiplinsizlik gibi sorunlara yol açtığı ifade edilmiştir. Bazı öğretmenler ise eşleri de çalıştığı için küçük çocuklarının bakımıyla ilgili sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

2- Öğretmenler DÖGEP çalışmalarındaki etkinlik sürelerinin sabit olmadığını, ortalama bir saat sürdüğünü ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yarıya yakını etkinlik süresinin bir saat olmasının uygun olacağını, üçte birinden fazlası ise 40 dakika olması gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmaların bir saat olması gerektiği konusunda Doğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Açık uçlu soruların cevaplarında ise bazı öğretmenler, etkinlik sürelerinin; etkinlik içeriğine, yapıma zamanına ve etkinlikte uygulanan yöntemlere göre farklı sürelerde yapılabileceğini ifade etmişlerdir.

3- Öğretmenlerin çoğunluğu, DÖGEP etkinliklerinin yapıldığı mekanların uygun olduğunu belirtmiştir. Bu konuda Ege bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre, erkek DKAB öğretmenleri, kadın öğretmenlere göre, 11-15 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenler ise, diğer kıdemlere sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Buna karşı, seminer çalışmalarının yapıldığı mekanlar hakkında, liselerde görev yapan DKAB öğretmenleri, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olumsuz görüş belirtmiştir.

Açık uçlu soruların cevaplarında bazı öğretmenler, mekanların bazen dar olduğu ve katılımcıların çok kalabalık olduğu, bazen çok geniş mekanlarda çok az kişi olduğu görüşünün dile getirmiştir. Bazı öğretmenler ise, seminer yapılacak mekanlara ulaşım güçlüğü yaşandığını ifade etmiştir.

4- Öğretmenlerin yarıdan fazlası DÖGEP bağlamında yapılan etkinliklerin, öğrenme ihtiyacında oldukları konular olduğunu belirtmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, seminer çalışmalarında ele alınan konuların ihtiyaç duydukları konular olduğu görüşüne, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre,

erkek DKAB öğretmenleri ise kadın öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir.

Açık uçlu sorunun cevabında bazı öğretmenler; konuların bilinenin tekrarı olduğu, konu dışı anlatımların sıkıcı olduğu, eğitimcilerin hazırlıksız geldiği ve konuların birbirinden bağımsız olduğu, süreklilik arz etmediği gibi olumsuzlukları dile getirmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler; DKAB konularının öğretiminde öğrenci katılımını sağlayacak farklı öğretim yöntemleri, eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme, sınıf yönetimi ve iletişim, gençlerin inanç problemleri ile ilgili soru ve sorunları ve çözüm yolları, değerler eğitimi ve bazı sanatsal faaliyetler konularında da bilgi ve becerilerini geliştirme isteğinde olduklarını belirtmişlerdir.

5- DKAB öğretmenlerinin yarısından fazlası etkinliklerde uygun kişilerin eğitici olarak görevlendirildiğini belirtmiştir. Çalışmalarda eğitici olarak uygun kişiler seçildiği konusundaki görüşe; 16-20 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri, diğer kıdemlere sahip öğretmenlere göre, Ege bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre, erkek DKAB öğretmenleri ise kadın öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Ancak açık uçlu sorunun cevabında bazı öğretmenler; eğitimcilerin alanın uzmanı olmadığı, hitap edeceği kitlenin özelliklerini bilmeden konuşma yaptıkları, alanın problemlerine tam vakıf olmadıkları, seminer görevini kendisine yük gören iletişimi zayıf kişiler oldukları ve ilçe milli eğitim yöneticilerinin eğitici bulmada plansız çalışmaları gibi olumsuzlukları dile getirmişlerdir.

DKAB öğretmenlerine, DÖGEP çalışmalarında eğitici olarak kimlerin görev almasını istersiniz, sorusuna verdikleri cevaplarda, çoğunlukla akademisyenlerin görev alması gerektiğini belirtmişlerdir. Akademisyenler içinde de en fazla din eğitimi bilimci hocaların isimlerini vermişlerdir.

6- DKAB öğretmenlerinin yarısından fazlası, etkinliklerdeki yöntemlerin öğretmen katılımını sağlamadığı ve sıkıcı olduğunu belirtmiştir. Seminer yöntemlerini öğretmen katılımını sağlayamadığı ve sıkıcı olduğu görüşüne, Doğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla katıldıklarını belirtmiştir. Seminer çalışmalarının da dikkat çekici yöntemler seçildiği görüşüne ise, 11-15 yıl kıdeme sahip DKAB öğretmenleri, diğer kıdemlere sahip öğretmenlere göre daha fazla olumlu görüş belirtmiştir.

Bazı DKAB öğretmenleri açık uçlu soruya verdikleri cevaplarda; seminer çalışmalarındaki, tek yönlü olarak eğiticinin anlatımına dayalı yöntemleri sıkıcı olduğu için istemedikleri, öğretmen katılımının da sağlandığı atölye çalışmalarını daha verimli buldukları sonucuna ulaşmışlardır.

7- Öğretmenlerin çoğunluğu, uygun konu ve konuşmacılarla DÖGEP seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesini istemektedirler. Seminer çalışmalarının gelecek yıllarda devam etmesi gerektiği konusunda; liselerde görev yapan DKAB öğretmenleri, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlere göre, Doğu Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan DKAB öğretmenleri, diğer bölgelerdeki illerde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla katıldıklarını belirtmiştir.

Açık uçlu sorunun cevabında DÖGEP bağlamında yapılan seminer çalışmalarının devam etmesi konusunda bazı öğretmenler çalışmaların plansızlığından şikayetini dile getirmişler, eğitimcilerin alanın uzmanı, öğretim tecrübesi olan ve alanın sorunlarından haberdar olan kişilerden seçilmesi gerektiğini, verilen eğitimlerin öğrenme-öğretme ortamında uygulanabilir pratik bilgileri içermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu verilerden DKAB öğretmenlerinin, uygulamadaki sorunların çözülmesi ve DÖGEP çalışmalarının geliştirilerek devamından yana oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki öneriler getirilebilir.

1- DKAB öğretmenleri, DÖGEP bağlamında yapılan seminer çalışmalarının hafta içinde yapılmasının bazı olumsuzluklarını dile getirmişlerdir. Sene başında, sene sonunda ve yıl içindeki mesleki çalışmalar ve bazı hafta sonları bu çalışmaların daha verimli olmasında etkili olabilir.

2- Etkinlik süreleriyle ilgili bazı sorunlar dile getirilmiştir. Etkinlik süreleri seminer çalışmalarının niteliği ve yöntemine bağlı olarak, öğretmenlerden alınan dönütlere göre ayarlanabilir.

3- Seminer çalışmalarının yapıldığı mekanların fiziki yapısı ve ulaşım güçlüğü ile ilgili bazı sıkıntılar dile getirilmiştir. Seminer mekanı olarak, öğretmenlerin rahatça ulaşabileceği merkezi yerler seçilebilir. Ayrıca öğretmenlerin etkin katılımını sağlayacak farklı etkinlikler ve atölye çalışmaları yapmaya elverişli mekanlar tercih edilebilir. Pandemi sürecinde öğretmenler uzaktan eğitim uygulamalarına geçmişlerdir. Dolayısıyla bu konudaki bilgi ve becerilerinin geliştiği söylenebilir. Hizmet içi eğitimin uzaktan eğitim yoluyla yapılması hem mekan, hem ulaşım hem de nitelikli eğitici sorununun çözümüne katkı sağlayabilir.

4- Seminer çalışmalarında ele alınan konuların öğretmen ihtiyaçları ile örtüşmediği durumlar olduğu dile getirilmiştir. Konu seçiminde, öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerinden de yararlanılabilir.

5- Eğitimcilerin alan uzmanı olmamaları ve eğitici nitelikleri ile ilgili bazı sorunlar ifade edilmiştir. Bu konuda MEB ve yükseköğretim kurumları etkin işbirliği yapabilirler. Eğitimcilerin seçiminde öğretmen görüşlerinden yararlanılabilir. Ayrıca özellikle seminer çalışmalarında görev verilecek öğ-

retmen ve eğitim yöneticilerinin, yetişkin eğitimi konusundaki yeterliklerini geliştirmeye yönelik eğitimler verilebilir.

6- Seminer çalışmalarında genellikle sunuş yönteminin tercih edildiği ve verimsiz olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin de etkin katılımını sağlayacak tematik atölye çalışmaları yapılabilir. Ayrıca öğretim yöntemleri konusunda da öğretmen görüşleri dikkate alınarak bazı düzenlemeler yapılabilir.

7- Öğretmenler, DÖGEP bağlamında yapılan seminerin devamından yana olduklarını ancak bazı sorunların yaşandığını ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerinden de yararlanarak, süre, zamanlama, uygun eğitici ve konular belirlenerek yeniden planlamalar yapılabilir. Seminerlerin planlanması ve yürütülmesini takip amacıyla, ilçe milli eğitim müdürlükleri bünyesinde eğitim yöneticileri, öğretmenler ve akademisyenlerden oluşan komisyonlar oluşturulabilir. Çalışmalar yıl sonunda kitapçık haline getirilerek okullara gönderilebilir. Seminer katılımcılarının ve etkin görev alanların farklı yollarla ödüllendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca 2020 yılında ortaya çıkan pandemi döneminde uzaktan eğitim tecrübesi yaşayan ve bu konudaki yeterlikleri gelişen öğretmenlere uzaktan eğitim yoluyla mesleki gelişim faaliyetleri düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, Muhammet Şevki. *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2016.
- Bümen, Nilay T vd. "Türkiye Bağlamında Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi: Sorunlar ve Öneriler". *Milli Eğitim Dergisi* 194 (2012), 31-50.
- Can, Abdullah. *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 7. Basım, 2019.
- Demirel, Özcan. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi, 21. Basım, 2014.
- Erden, Münire. *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2. Basım, 2014.
- Gönen, Selahattin - Kocakaya, Serhat. "Fizik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimler Üzerine Görüşlerinin Değerlendirilmesi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19 (2006), 37-44.
- Gültekin, Mehmet - Çubukçu, Zühal. "İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşleri". *Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2008), 185-201.
- Güngör, Ali. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Okul Müdürlerince Değerlendirilmesine İlişkin Tarafların Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kilis-Gaziantep Örneği)*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020.

- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Tekışık Matbası, 6. Baskı., 1994.
- Kayıkçı, Kemal - Turan, Ümran. “Öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Hazırlanan Hizmet İçi Eğitim Çalışmalarına İlişkin Görüşleri”. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 4/2 (2017).
- Keser Özmantar, Zehra. “Örnekleme Yöntemleri ve Örnekleme Süreci”. *Eğitim Yönetiminde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi, 1. Basım, 2018.
- MEB. “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (26/09/2019 tarih ve 52532194-602.05-E.18148460 sayı)”, 2019.
- MEB. “Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı’ konulu yazısı (27/09/2018 tarih ve 52532194-602.05-E.17685864 sayı)”, 2018.
- Öz, Ayhan. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Gelişiminde Hizmet İçi Eğitimin Yeri (İstanbul Örneği)”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 12/28 (2014), 121-168.
- Öz, Ayhan. *Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimine Katkısı (İstanbul İli Örneği)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012.
- Saban, Ahmet. “Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar”. *Milli Eğitim Dergisi* 145 (2000).
- Şahin, Ümran - Türkoğlu, Adil. “Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Model Önerisi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14/37 (2017), 90-104.
- Şimşek, Hasan - Yıldırım, Ali. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. Basım, 2013.
- Taymaz, Haydar. *Hizmet İçi Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1992.
- Yayla, Deniz - Sayın, Mustafa. “Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”. *Meb Earged*, 2006. *Meb Earged*.
- Yıldız, Sevgi. “Sosyal Bilimlerde Örnekleme Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalardan Örnekleme Kuramına Bütüncül Bir Bakış”. *Kesit Akademi Dergisi* 3/11 (2017), 421-442.
- Zengin, Mahmut. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Algıları”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XV/1-28 (2013), 1-28.